

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra bohemistiky

Obor: Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve
sdělovacích prostředcích

**Úroveň korektorské práce ve vybraných českých
denících a vlivy na ni**

The level of proof-reading work in selected Czech
newspapers and factors that affect it

Bakalářská diplomová práce

Autor: Lenka Mráziková

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Bláha, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně za pomoci literatury a dalších materiálů, jejichž použití jsem řádně uvedla v textu. Všechny použité zdroje uvádím v příloženém seznamu pramenů. Souhlasím s tím, aby tato práce byla použita ke studijním a pedagogickým účelům na Univerzitě Palackého v Olomouci.

V Olomouci dne

.....

podpis

Poděkování

Děkuji PhDr. Ondřeji Bláhovi, Ph.D. za odborné vedení a konzultace mé bakalářské diplomové práce. Dále chci poděkovat šéfredaktorům a dalším pracovníkům vybraných redakcí, jmenovitě Josefu Šorfovi, Petru Przewczekovi, Davidu Štverkovi, Janě Heřmánkové, Renatě Polákové, Lucii Šmoldasové a Marcelce Rychnovské za poskytnutí informací ohledně jejich deníků.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Současný stav českého mediálního trhu.....	9
2.1. Transformace českých médií po roce 1989 a jejich role.....	9
2.2. Průzkumy českého mediálního trhu	12
2.2.1. Čtenost a náklad	12
2.2.2. Návštěvnost zpravodajských serverů	14
2.2.3. Televize a internet jako hlavní zdroj zpráv	15
2.2.4. Hodnocení informací z různých médiotypů	16
2.2.5. Shrnutí výsledků mediálních průzkumů	17
2.3. Financování tištěných periodik a inzerce	17
2.3.1. Zpoplatněný internetový obsah	20
2.3.2. Zpravodajství v mobilním telefonu	21
2.3.3. Nutnost koexistence tištěných deníků a internetu	21
3. Žurnalistika a jazyková kultura.....	23
3.1. Porušování jazykové normy	24
3.2. Hyperkorektnost	26
3.3. Odborná reflexe chyb v médiích	27
3.4. Profesionalizace a deprofesionalizace novinářů.....	28
3.5. Shrnutí	30
4. Charakteristika vybraných deníků.....	31
4.1. MF DNES – celorepubliková mutace	31
4.2. MF DNES – mutace pro Karlovarský kraj	32
4.3. MF DNES – mutace pro Olomoucký kraj (Střední Morava)	33
4.4. Deník – celorepubliková mutace	33

4.5.	Karlovarský deník	34
4.6.	Olomoucký deník	35
4.7.	Srovnání regionálních redakcí.....	35
5.	Analýza článků a typologie chyb	37
5.1.	Pravopisné chyby	39
5.1.1.	Psaní velkých písmen.....	39
5.1.2.	Psaní číslic a značek.....	41
5.1.3.	Nesprávná kvantita hlásek.....	43
5.1.4.	Potenciální vs. potencionální	43
5.1.5.	Chybné rozdělení slov	44
5.2.	Chyby v interpunkci	45
5.2.1.	Tečka, tři tečky.....	45
5.2.2.	Čárka	46
5.2.3.	Pomlčka vs. spojovník	47
5.2.4.	Uvozovky, přímá řeč.....	49
5.2.5.	Vykřičník	50
5.2.6.	Otazník	50
5.3.	Gramatické chyby.....	51
5.3.1.	Předpony <i>s(e)-</i> a <i>z(e)-</i>	51
5.3.2.	Deklinace číslovek <i>dva, oba</i>	51
5.3.3.	Nesprávná deklinace substantiv a adjektiv	52
5.3.4.	Nesprávná konjugace a slovesné vazby	52
5.3.5.	Kolísání v rámci slovesných tříd.....	53
5.3.6.	Chyby ve větných vazbách.....	54
5.3.7.	Deflektivizace	55
5.3.8.	Univerbismy	56

5.4.	Překlepy a nelogické věty.....	57
5.5.	Typografické chyby.....	58
5.5.1.	Dělení slov	59
5.5.2.	Odstavcová vdova a sirotek	60
5.5.3.	Východový řádek	60
5.5.4.	Řezy	61
5.5.5.	Zarovnání do bloku vs. zarovnání na levý praporek.....	61
5.5.6.	Zachování řádkového rejstříku.....	61
5.6.	Shrnutí výsledků analýzy	62
6.	Průzkum veřejného mínění	64
7.	Závěr	65
8.	Použité prameny.....	68
9.	Obrazová příloha.....	73

1. Úvod

V současné době se objevuje mnoho různorodých spekulací ohledně budoucnosti tištěných periodik. Někteří odpočítávají poslední roky fungování novin, jiní přicházejí s teoriemi, které mají noviny udržet při životě. Popularita internetového zpravodajství a publicistiky významně stoupá, doba digitalizace nepřeje tisku, přesto si tištěné tituly uchovávají svá specifika a nadále hrají podstatnou roli ve společnosti. Pokud si především deníky chtějí udržet místo na trhu, musí oživit své obsahy, formu, grafiku, najít další nové atraktivní způsoby, jak přilákat nové čtenáře a ty stále neodradit. Protože bez svého publika žádný titul nemůže fungovat.

V této nejen ekonomicky komplikované situaci je tedy nezbytné zajistit vysokou úroveň titulů. Jestliže se zaměříme na kvalitu obsahu, automaticky se nám vyseparují bulvární tituly, v této práci se jim nebudeme věnovat. Čtenáři nebulvárního tisku vyžadují pravděpodobněji více informací a serióznější zpravodajství, nikoliv zkratkovité, bezobsažné a mnohdy neověřené zprávy, které se obvykle vyskytují v bulvárních titulech a na internetových serverech. Tištěná periodika se nevyrovnají internetovému, rozhlasovému či televiznímu zpravodajství například v rychlosti podání informací, mohou se však událostem věnovat důkladněji, analyzovat je více do hloubky. Vedle bulváru se utváří tzv. populár – relativně seriózní tisk, u kterého dochází k procesu komercializace. Touto cestou se nejčastěji vydávají dnešní periodika za svými čtenáři, redukují tím ale možnost existence ryze seriózních deníků na českém trhu. Avšak i populár by měl být schopen udržovat standard kvality – podstatu serióznosti spatřujeme především v dodržování zásad informační kvality, ale i v takové samozřejmosti, jako je správné jazykové zpracování textů.

Tím se dostáváme k problému, kterým se tato práce bude zabývat, a to dodržováním kodifikované normy češtiny při zpracování zpravodajských sdělení ve vybraných českých denících. Proces vzniku sdělení sestává z mnoha dílčích částí. Autoři komunikátů využívají při výstavbě textu jazykové a funkční stylistické prostředky. Texty by měly být dále korigovány korektory a editory, kteří se zabý-

vají i jejich grafickým zpracováním. Teorie se vždy od praxe poněkud liší, jestli toto nepsané pravidlo platí i ve sféře mediální, konkrétně v práci korektorů, se pokusíme zjistit ve své analýze. Popíšeme externí vlivy na práci korektorů vycházející z technologického pokroku a vývoje českého mediálního trhu. Podíváme se na chybování z hlediska jazykové kultury. Poté provedeme typologii zjištěných chyb a porovnáme kvalitu korektorské práce v závislosti na pozici korektorů ve vybraných redakcích. V závěrečné fázi se pokusíme zhodnotit sledovanou problematiku pomocí průzkumu zaměřujícího se na reflexi médií společností.

2. Současný stav českého mediálního trhu

V první části této práce nastíníme transformaci českých médií po roce 1989, obecně představíme prostředí současného českého mediálního trhu, popíšeme konkurenci tištěných periodik a jejich *boj* o udržení si svého místa na daném trhu, který se neustále vyvíjí a čelí zásahu tzv. nových médií. Zároveň budeme reflektovat vztah médií a recipientů, zaměříme se tedy na čtenost, preferované zdroje zpravodajství a hodnocení poskytnutých informací, ale také na ochotu platit za mediální služby.

2.1. Transformace českých médií po roce 1989 a jejich role

Česká média, jako součást sociálních systémů, prošla po revolučním roce 1989 intenzivním procesem proměny. Jejich role v důsledku zavedení demokracie postupně sílila, a proto se v současnosti mluví o médiích, respektive o moci informací, jako o čtvrtém pilíři demokracie. V ideálním stavu by měly sdělovací prostředky podporovat zbylé tři pilíře (moc zákonodárnou, výkonnou a soudní), napomáhat jim dodržovat zásady demokracie, zachycovat, kontrolovat a hodnotit jejich konání a zprostředkovávat o něm informace široké veřejnosti. Reálně jsou mediální subjekty hlavně obchodními společnostmi, jsou součástí soukromého podnikání (s výjimkou veřejnoprávních médií), přirozeně směřují své působení k maximalizaci zisku, přičemž jsou usměrňovány svými nadřízenými a jejich osobními zájmy, které se nemusí slučovat s obecným veřejným zájmem, popřípadě ho mohou zcela zanedbat. Dochází tedy k situaci, kterou vystihuje Barbora Osvaldová, nynější vedoucí katedry žurnalistiky na FSV UK: „... zkrátka pokušení moci je paradoxem profese, která mimo jiné vznikla jako obrana před zneužíváním moci jiných.“¹ Po roce 1989 se v rámci svobodné společnosti objevil značný zájem o konečně pravdivé a nezkreslené informace. Nicméně proměna médií nemohla být postavena pouze na tom, že jim bude dána svoboda slova a s ní i poměrně velká důvěra recipientů. V rámci tiskových médií bylo snadné tuto nabídku zneužít, ovšem čas ukázal, že sebevětší snaha především politických osob, které chtěly prosadit svou propagandu do žurnalistiky, téměř vždy ztroskotala na neteč-

¹ OSVALDOVÁ, Barbora. *Vytrženo z kontextu*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2009, s. 13.

nosti publika. Těsně po listopadu 1989 tedy můžeme pozorovat opakované úsilí mnoha politických stran podmanit si již fungující mediální subjekty nebo přímo vydávat své vlastní noviny. V podstatě všechny tyto deníky v krátké době zanikly, a to hlavně kvůli oné přesycenosti publika tímto stylem žurnalistiky i nedůvěrou k politickým představitelům a institucím.

Během dalších let printová média získala relativní stabilitu, diverzifikaci i notnou dávku svobody, blíže tuto renovaci českého mediálního prostoru definuje Jaromír Volek. Několikaletou transformaci vysvětluje na třech etapách s důrazem na třetí posttransformační fázi. Mediální systém je podle něj determinován různými četnými vlivy, které rozhodně nesouvisí pouze s ekonomickým a technologickým vývojem. Mezi vnější vlivy řadí:

1. *mediální diferenciaci*, tj. oddělení médií od vlivu vládních či politických struktur,
2. *mediální decentralizaci* směřující ke specializaci a diverzifikaci médií, která sleduje široce pojatou veřejnou službu,
3. *demokratizaci* vycházející z obecné potřeby posilovat participaci občanů rozšířením veřejného mediálního prostoru,
4. *demonopolizaci a deregulaci* vysílacích médií, která má odstranit především státní monopol na vysílací služby,
5. *komercializaci* privátních médií a částečně i médií veřejné služby,
6. *koncentraci* vlastnictví na národní i mezinárodní úrovni,
7. *internacionalizaci, transnacionalizaci a globalizaci* mediálních obsahů i vlastníků,
8. *digitalizaci a konvergenci*, které s různou mírou intenzity započaly v zemích „evropské patnáctky“ v osmdesátých letech minulého století,

9. profesionalizaci žurnalistického povolání.²

Všechny tyto vlivy byly nutné pro modernizaci mediálního systému, který byl mnoho let utlumen cenzurou. U každého dílčího procesu se ovšem nepodařila stoprocentní realizace a dokončení, čemuž do jisté míry bránily a brání i vnitřní vlivy, mezi které Volek řadí nedokonalou systematickou mediální legislativu a nepřipravenost jak mediálního publika na sílící mediální tlaky, tak samotných novinářů na nové požadavky vůči jejich profesi.³ Nedokonalostem domácího mediálního systému lze připsat na vrub neexistenci ryze seriózních informačních zdrojů, a tedy průměrnou až nízkou úroveň mediálních produktů, či sporný status médií ve společnosti. Nízkou kvalitou zapřičiňuje i jakási *posedlost medializací* a potřeba být součástí mediálního prostoru (ideální podmínky pro uspokojení této potřeby poskytuje internet), při které vzniká obrovské množství mediálních sdělení tvořených amatéry, která jsou recipientům klamně podávána jako regulérní produkty žurnalistiky, ovšem nezdědka vykazují velmi krátkou životnost.

Český mediální trh je v neustálém procesu vývoje, zánik tištěných periodických titulů je proto v podstatě přirozený. V roce 2009 bylo na českém trhu evidováno 123 deníků a 3 798 časopisů.⁴ Za posledních deset let stoupl počet deníků o 19 %. Výrazné změny na trhu novin se projevíly v roce 2006, počet deníků se vyšplhal na rekordních 165, přičemž v roce 2005 vycházelo pouhých 116 titulů a v roce 2007 jen 118 titulů.⁵ V počtu vydávaných českých časopisů se také uskutečnil dramatický skok – v roce 1998 se na trhu vyskytovalo 4 168 titulů, v roce 1999 počet rapidně klesl na 2 336 titulů. Periodickým tiskovinám ve 20. století utvořily konkurenci nejprve rozhlas a televize, poté internet a *nová média*. Ta se souhrnně nazývají elektronická a vyznačují se svou rychlostí, menší náročností

² VOLEK, Jaromír. Regionální žurnalisté v posttransformační etapě. In WASCHKOVÁ CÍSAŘOVÁ, L. (ed.). *Regionální média v evropském kontextu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 36.

³ Tamtéž, s. 38.

⁴ *Kultura České republiky v číslech* [online] Centrum informací a statistik kultury [cit. 2011-02-20]. Dostupné z: <<http://www.nipos-mk.cz/wp-content/uploads/2009/03/kultura-cr-v-cislech-2010.pdf>>.

⁵ Pro představu – v roce 1990 vycházelo na území ČR 30 deníků.

percepce pro konzumenty, ale také vyšší návykovostí oproti novinám.⁶ Přímo v oblasti tisku nacházíme v 90. letech pro noviny další konkurenci v podobě bezplatných periodik.

Významnost sociální role žurnalistiky a masmédií potvrzuje např. Jaroslav Bartošek: znamenají totéž co pro jedince oči – ukazují společnosti cestu, po které se ubírá.⁷ Tištěné zpravodajské deníky tuto schopnost neztrácejí a mezi svými konkurenty hrají nadále podstatnou úlohu. Souhlasíme například s tezí Miloše Čermáka, který tvrdí, že noviny jsou stále považovány za médium, kde se odehrává ta pravá žurnalistika, a které zároveň určuje agendu ostatním médiím.⁸ V ranním vysílání jak rozhlasovém, tak televizním moderátoři informují, o čem v daný den vybrané noviny píší, citují z titulních stran, popřípadě polemizují s novináři. Nejednou se na zpravodajské obsahy tisku (především z oblasti investigativní žurnalistiky) jiná média odvolávají: „Jak uvedly Hospodářské noviny...“, „Na případ upozornila MF DNES...“ Nicméně hypotézy o tom, že stále existuje všeobecný zájem o tištěné zpravodajství, potvrdí odborné výzkumy trhu a společnosti (potenciálního publika).

2.2. Průzkumy českého mediálního trhu

2.2.1. Čtenost a náklad

Jedním ze zásadních průzkumů je *Media Projekt*⁹, jehož získaná data dokazují, že česká populace má stále poměrně vysoký zájem o tiskové tituly. Minimálně jeden deník si během 14 dní přečte 72,5 % obyvatel ve věku od 12 do 79 let. Čtenost českých deníků s přílohami na jedno vydání je průměrně 68,5 %. Pořadí nejčtenějších deníků je již několik let stabilní – Blesk (1, 426 milionu čtenářů na vydání), MF DNES (874 tisíc čtenářů na vydání) a Právo (417 tisíc čtenářů na

⁶ ČERMÁK, Miloš. Nová média. Úvod a stručná historie. In OSVALDOVÁ, B. – TEJKALOVÁ, A. (ed.). *Žurnalistika v informační společnosti: digitalizace a internetizace žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009, s. 7.

⁷ BARTOŠEK, Jaroslav. Jazyk žurnalistiky. In DANĚŠ, F. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997, s. 42.

⁸ ČERMÁK, cit. 6, s. 7.

⁹ Výzkum probíhal od 1. 4. 2010 do 30. 9. 2010. *Tisková zpráva Unie vydavatelů* [online] Unie vydavatelů [cit. 2011-03-15]. Dostupné z: <<http://www.unievychavatelu.cz/Upload/846.pdf>>.

vydání). Pokud sečteme čtenáře všech regionálních titulů Deníku z vydavatelství VLTAVA-LABE-PRESS (dále jen VLP), čtenost tohoto periodika by se zařadila na druhé místo s celkovým počtem 913 tisíc čtenářů na vydání.

Náklady¹⁰ jednotlivých periodik jsou však oproti jejich čtenosti malé a neustále se dramaticky snižují. Data jsme získali z pravidelného ověřování nákladů periodického tisku, které od roku 1997 provádí firma ABC ČR. Náklady se během týdne liší (v některých případech významně), a to v závislosti na rozšíření vydání vybraného periodika o přílohu (*supplement*). Znatelně vyšší je náklad MF DNES v pondělí, ve čtvrtek a v pátek kvůli přílohám ONA DNES, Magazín DNES+TV a Víkend DNES. Obecně TV magazíny mimořádně navyšují denní průměrný náklad u všech českých tištěných periodik. Předpoklad, že by se náklad výrazně měnil během letních měsíců (zahraniční dovolené ap.), nebyl potvrzen. Náklady během roku sice různě kolísají, ale z dostupných dat nelze vyvodit obecný závěr platný pro všechna vybraná periodika. Nicméně od roku 2008 do roku 2010 se denní průměrný tištěný náklad snížil u všech daných periodik v řádu desítek tisíc výtisků (viz Tab. 1). Deník z vydavatelství VLP zaznamenal největší pokles, a to o 113 785 výtisků (pokles počítáme jako rozdíl denních průměrných tištěných nákladů z ledna 2008 a ze září 2010). Nejčtenější český deník Blesk snížil náklad o 93 765 výtisků, MF DNES o 73 221 výtisků a Právo o 15 481 výtisků. U Deníku je hodnota alarmující, pokles představuje zhruba třetinu z původního stavu a je vyšší než současný tištěný náklad Hospodářských novin nebo Lidových novin. Předpokládáme, že existuje jistá spodní mez, pod kterou náklad vybraných periodik neklesne. Jedná se totiž o deníky proslulé, s tradicí a širokospektrálním publikem a zároveň se svými předplatiteli. Např. u Hospodářských novin není udivující nízký náklad, protože mají výrazně omezené a specifické čtenářstvo, které je ale svému periodiku dlouhodobě věrné.

¹⁰ Jedná se o průměrný tištěný náklad.

BLESK	2008	2009	2010
leden	569 370	534 018	500 544
září	554 163	504 141	475 605
konečný rozdíl			-93 765
MF DNES	2008	2009	2010
leden	365 815	330 281	291 416
září	354 115	313 760	292 594
konečný rozdíl			-73 221
PRÁVO	2008	2009	2010
leden	198 295	192 957	194 910
září	197 384	191 327	182 814
konečný rozdíl			-15 481
Deník	2008	2009	2010
leden	386 657	323 863	287 294
září	353 023	307 563	272 872
konečný rozdíl			-113 785

Tab. 1

2.2.2. Návštěvnost zpravodajských serverů

Čtenářů, kteří jsou ochotni si koupit noviny, ubývá, a to především v důsledku již zmíněné digitalizace. Obsahy novin jsou z velké části zveřejňovány na internetu, téměř každé zpravodajské tištěné periodikum má svůj internetový web. Zájem o každodenní zprávy opět dokládají četné průzkumy návštěvnosti internetových serverů. Data čerpáme z projektu *NetMonitor*.¹¹ Nejaktuálnějším, kompletním výzkumem je sběr dat z února 2010. Na prvním místě v návštěvnosti

¹¹ *NetMonitor* je dlouhodobý výzkumný projekt, který shromažďuje informace o návštěvnosti českých internetových serverů a informace o sociodemografickém profilu návštěvníků v České republice. Projekt realizuje dvojice výzkumných společností MEDIARESEARCH, a. s. a Gemius S. A.

zpravodajských serverů je iDnes.cz¹² s počtem 3 368 969 návštěvníků (reálných uživatelů za měsíc). Vysoké návštěvnosti je docíleno širokým, různorodým spektrem témat a velkou nabídkou služeb, která využívá specifické možnosti internetu (online chat s osobnostmi, online přenosy sportovních utkání, blogy, jízdní řády ap.). Navíc iDnes.cz v létě roku 2010 rozšířila a významně prohloubila své internetové regionální zpravodajství. O prvenství v návštěvnosti bojuje iDnes.cz s dalším zpravodajským serverem Novinky.cz (internetový protějšek deníku Právo). Tomuto webu vysokou návštěvnost (3 290 669 uživatelů) zajišťuje velmi úzká spolupráce s nejnavštěvovanějším českým serverem Seznam.cz. Novinky.cz nemají tak široký tematický záběr jako iDnes.cz, jejich zpravodajství si nezakládá na přesnosti a hloubce, ale na rychlosti, stručnosti a přehlednosti. Mezi další nejvíce navštěvované zpravodajské servery, které mají svůj tištěný periodický protějšek, patří Blesk.cz (822 663 uživatelů), Lidovky.cz (681 464 uživatelů), Denik.cz (655 724 uživatelů) a iHned.cz (579 563 uživatelů). Ve většině případů je mnohem vyšší počet uživatelů, kteří navštíví jednotlivé servery, než počet čtenářů, kteří si přečtou tištěné periodikum. Více čtenářů než online uživatelů má Blesk a Deník.

2.2.3. Televize a internet jako hlavní zdroj zpráv

Sdružení pro internetovou reklamu v ČR (SPIR)¹³ v lednu 2011 zveřejnilo výsledky studie vypracované americkým výzkumným střediskem Pew Research Center, která se zaměřuje na mapování rolí jednotlivých médiotypů (televize, noviny, internet a rozhlas) jako zdrojů každodenního zpravodajství.¹⁴ Tento výzkum byl prováděn od roku 2001 do roku 2010 ve Spojených státech amerických. Hlavní zdroj domácích a zahraničních zpráv se během zkoumaných deseti let nezměnil – je jím televize. Přesto každý rok ztrácí svůj principiální vliv jednoznačně na

¹² Server iDnes.cz je internetovým protějškem k MF DNES a vlastní ho také jako tento deník MAFRA, a. s.

¹³ Toto sdružení působí v oblasti internetové reklamy od roku 2000, pod jeho záštitou se realizují výzkumné projekty NetMonitor a AdMonitoring (monitoring internetové reklamy) spolu s odbornou konferencí IAC (internetový marketing).

¹⁴ SPIR. *Internet v USA dohání televizi jako hlavní zdroj zpráv, u mladých lidí ji překonal* [online] SPIR, 8. ledna 2010 [cit. 2011-02-17]. Dostupné z: <http://www.spir.cz/index.php?option=com_con-tent&task=view&id=243&Itemid=1>.

úkor internetu. V souhrnné statistice v roce 2010 považuje televizi za hlavní zdroj zpráv 66 % respondentů. V tomtéž roce je u 41 % respondentů jako hlavní zdroj zpráv uveden internet, u 31 % noviny a u 16 % rozhlas.¹⁵ Internet jako jediný sdělovací prostředek má ve studii zachycující průměr kontinuálně rostoucí vývoj (v roce 2001 jej považovalo za hlavní zdroj zpráv pouhých 13 %).

2.2.4. Hodnocení informací z různých médiatypů

Dalším z realizátorů nejen mediálně zaměřených průzkumů je Centrum pro výzkum veřejného mínění (dále jen CVVM), které zaštiťuje Sociologický ústav Akademie věd ČR. CVVM pravidelně uskutečňuje projekt kontinuálního výzkumu nazvaný *Naše společnost* realizovaný formou dotazníku na téma „Hodnocení informací v českých médiích“.¹⁶ V oblasti televizního zpravodajství značně převažuje kladné hodnocení u České televize – jako pravdivé a úplné jej hodnotí 46 % (ČT 1) a 39 % (ČT 24) respondentů. Zpravodajství televizí NOVA a PRIMA považuje za pravdivé, ale neúplné více jak polovina dotázaných (53 %, 55 %). V oblasti celostátních deníků je nejlépe hodnoceno periodikum MF DNES. Zpravodajství tohoto titulu je jako pravdivé a úplné hodnoceno 33 % dotázaných (a jako pravdivé, ale neúplné 30 % dotázaných). Pravdivost a úplnost zpráv u deníků Hospodářské noviny, Lidové noviny a Právo se pohybuje mezi 22 až 27 %. Nejhůře dopadl bulvární deník Blesk – jeho zpravodajství je jako pravdivé a úplné hodnoceno pouhými 3 % respondentů, jako pravdivé, ale neúplné 17 % a jako nepravdivé 55 %. Oblast rozhlasového zpravodajství pro svou mimořádnou specifikaci v této práci opomeneme. Poslední zkoumanou mediální oblastí byl internet. U každého zpravodajského serveru největší počet respondentů uvedl, že pravdivost a úplnost obsahu nedokáže posoudit (procentuálně od 60 % do 78 %). Je tedy zřejmé, že většina respondentů si umí vytvořit názor spíše na tradiční médium jako je televize nebo noviny než na internetové obsahy. Pakliže zohledníme výsledky průzkumů z minulých let, vliv internetu postupně sílí. Zvyšuje se jeho pravdivost s úplností a snižuje se právě onen jev, kdy dotazovaní neví, jak sdělo-

¹⁵ Respondenti měli možnost uvést dva hlavní zdroje zpráv, proto je celkový procentuální součet vyšší než 100.

¹⁶ Nejnovější dostupná data jsou z roku 2009, zjišťování probíhalo od 2. do 9. března 2009, respondentů bylo 1 139 ve věku od 15 let.

vací prostředek a jeho produkty hodnotit. V roce 2009 bylo nejlépe hodnoceno internetové zpravodajství serveru iDnes.cz (jako pravdivé a úplně ho považuje 19 % respondentů). Podobně jsou posuzovány servery Aktualne.cz (15 %) a Novinky.cz (13 %).

2.2.5. Shrnutí výsledků mediálních průzkumů

Pokud bychom shrnuli dosavadní uvedené teze, je očividný nárůst vlivu a popularity internetu a internetového multimediálního zpravodajství. Tento médiatyp velmi rychle a intenzivně přebírá recipienty tradičním sdělovacím prostředkům, a to i přesto, že mu sami příjemci ne zcela důvěřují. Lze vytvářet další četné hypotézy, proč je tomu tak, důležitou roli bude hrát skutečnost, že internet poskytuje informace komplexně, rychle, nekomplikovaně, umožňuje jejich úzký, nebo naopak široký výběr na „jednom místě“, a to vše za relativně nízkou cenu.

2.3. Financování tištěných periodik a inzerce

Velkou kapitolou by mohlo být financování tištěných periodik. My se tímto tématem nebudeme podrobně a odborně ekonomicky zabývat, pouze nastíníme další aspekt, který silně ovlivňuje chod novin i dalších sdělovacích prostředků. Média mohou být – obecně vzato – financována z prodeje tiskové plochy, vysílacího času či datového toku inzerentům, z „koncesionářských“ poplatků, z vlastní hospodářské činnosti, popř. ze státního rozpočtu, resp. veřejných financí, popř. z nadačních prostředků, grantů apod.¹⁷ Velmi zjednodušeně lze říci, že „čistý zisk“ mediálních organizací s povahou komerčních subjektů tvoří příjmy z inzerce. Nejaktuálnější souhrnné hodnoty inzertních výdajů jsou k dispozici z roku 2009 a částečně z roku 2010. Nejvyšší podíl z celkových inzertních výdajů má z jednotlivých médiatypů dlouhodobě televize. V lednu 2010 její podíl činil 43 %, tedy 28,4 miliard korun.¹⁸ Druhý největší podíl z inzerce zaujímá tisk – 35,9 %, tedy 23,69 miliard korun. Již na třetím místě se umístil internet, jehož

¹⁷ JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbora. *Masová média*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009, str. 161.

¹⁸ Internetová reklama hlásí 6,4 mld. korun za loňský rok. [online] SPIR, 25. února 2010 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <<http://www.spir.cz/tz-internetova-reklama-hlasi-64-mld-korun-za-lonsky-rok> [cit. 2011-03-28]>.

inzertní podíl každoročně významně roste (na rozdíl od dvou předešlých subjektů, u kterých se podíl naopak pozvolna zmenšuje). Na začátku roku 2010 byl jeho podíl 9,7 %, tedy 6,4 miliardy korun. Největší objem inzerce z deníků zaujímá Blesk (84 mil. Kč), poté MF DNES (75 mil. Kč), na třetím místě je Právo (24 mil. Kč). Údaje vyjadřují příjmy v hrubých ceníkových cenách před odečtením slev a bonusů. Zajímavým faktem je i počet inzertních stran v periodikách. Počty jsou výsledkem monitoringu agentury Kantar Media za měsíc prosinec 2010.¹⁹ Nejvyšší počet stran, které obsahují reklamu, má MF DNES, a to 145 stran. V těsném závěsu se drží Blesk (130 stran) a Hospodářské noviny (121 stran). Tato fakta dotvářejí profil jednotlivých periodik, a to hlavně míru komercializace. Jak říká Stephan Ruß-Mohl, zdroje (z *obchodu s reklamou*) přitékají do podniku tak dlouho, dokud zadavatelé reklamy věří, že prostřednictvím příslušného média zasáhnou svoji cílovou skupinu. Přeneseno do redakčního marketingu to znamená, že redakční nabídka by měla co nejvíce uspokojovat potřeby publika, co se informací a zábavy týče.²⁰ Redakce tedy kvůli ziskovosti musí formovat své obsahy tak, aby vyšly vstříc jak čtenářům, tak inzerentům.

Všechny objemy inzerce však v posledních letech ovlivňuje hospodářská krize. Výrazné změny pozorujeme samozřejmě i u tisku – v letech 2007 a 2008 objemy reklamy v tisku klesly pod 20 miliard korun, což značilo předzvěst potíží v ekonomice. Je zřejmé, že tradiční média přichází o své inzerenty na úkor internetu. Podle Davida Špinara, ředitele společnosti H1 zabývající se internetovou reklamou, nejvíce internet přebírá inzerenty právě tištěným médiím.²¹ Internetu se současná krize také dotkla, měla pro něj ale i jistá pozitiva. U inzerentů se předpokládá, že v ekonomicky nejisté době dají přednost efektivním nástrojům marketingu, u kterých mohou snadno kontrolovat jejich účinnost a také svůj zisk. Především internet dokáže poskytnout tyto formy reklamního marketingu, kdy nabízí zadavatelům inzerce oproti jiným médiím nižší ceny a v zásadě o dost kvalitnější

¹⁹ Reklamavnovinach.cz. *Objem inzerce – plocha* [online] [cit. 2011-02-17]. Dostupné z: <http://www.reklamavnovinach.cz/objem_inzerce_-_plocha>.

²⁰ RUBE-MOHL, Stephan – BAKIČOVÁ, Hana. *Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 192.

²¹ NĚMEC, J. *Internet stahuje náskok televize* [online] 17. března 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z: <<http://www.profit.cz/clanek/internet-stahuje-naskok-televize.aspx>>.

a jednodušší měření efektivnosti inzertního produktu. O důslednosti zacílení reklamy na vybrané recipienty lze však polemizovat. Nelze předpokládat, že reklama na webových stránkách bude mít vždy více příjemců než reklama na stránkách tištěných periodik. Pozornost návštěvníků webu je často roztržštěná, na rozdíl od koncentrovanější pozornosti čtenářů novin, kteří si obvykle vydělují delší čas na percepci obsahu. Proto je pravděpodobnější, že si příjemce spíš všimne reklamy na papírové stránce, se kterou navíc musí ručně manipulovat, než na webu, kde obvykle reklamy vnímá periferním viděním. Výhodou inzerce v tisku je také možná identifikace inzerentů se značkou vybraných novin. Seriózní deník poskytuje zadavateli odlišně recipienty hodnocené a vnímané prostředí pro jeho reklamu, než jaké vytváří deník bulvární. Převaha tiskové inzerce nad internetovou se výrazně projevuje v příjmech jednotlivých mediálních subjektů. U Deníku tvoří inzertní příjmy z tisku asi 90 %, z internetu 10 %. Poněkud netypicky se jeví poměr těchto příjmů u MF DNES – z tisku 65 %, z internetu 35 % – nevyvrací však skutečnost, že příjmy z tisku jsou zatím stále vyšší.²² Přesto se internetové inzerci obecně přisuzuje dobrá budoucnost a kontinuální růst.

Na druhé straně však stojí pohled recipientů na propagovanou reklamu. Obecně je u všech médiatypů publikum přesyceno inzercí. Předpokládáme, že příjemci, které rozsáhlý reklamní prostor popuzuje, se budou snažit redukovat kontakt s onou mediální inzercí. Toto chování je podmíněno věkem, dosaženým vzděláním a dalšími sociodemografickými kategoriemi. A právě toto hledisko prospívá novinám a časopisům. Přílišné množství reklamy v tisku vnímá 29 % čtenářů – což je nejnižší podíl ze všech dostupných sdělovacích prostředků.²³ Velmi mnoho reklamy na internetu se objevuje podle recipientů z 33 %, nejhůře z médiatypů dopadla televize, u které diváci považují reklamní prostor za příliš velký z 87 %. Tato skutečnost je jedním z mála příznivých jevů, které přispívají kladnému hodnocení tiskovin, a které můžou zaručit tisku stálý zájem o jeho ob-

²² KUBIČKO, Radko. *Média v postmoderním světě: Budoucnost tištěných médií* [online] Český rozhlas 6, 18. března 2011 [cit. 2010-03-24]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/iradio/archiv?p_po=820>.

²³ Data pochází z výzkumu, který realizovala agentura MEDIARESEARCH, a. s. v prosinci 2010. Průzkum byl zaměřen na chování uživatelů, jejich postoje ve vztahu k českým médiím, mediální reklamě a placenému obsahu na internetu.

sah. Z ekonomického hlediska je ovšem velmi málo pravděpodobné, že by se noviny daly na cestě za kvalitou a seriózností směrem, který omezuje inzertní prostor. Můžeme tedy pouze doufat, že se tento prostor nebude významně zvětšovat na úkor kvalitních informací.

2.3.1. Zpoplatněný internetový obsah

Pro mediální společnosti je zpravidla ekonomicky mnohem výhodnější vytvořit zpravodajský internetový server než tisknout deník. V roce 2007 byl odhad čistých výdajů do tisku kolem 7 miliard korun, zatímco odhad výdajů určených pro internet se pohyboval pouze okolo 1 miliardy korun.²⁴ Je ale nutné podotknout, že úspěch zavedených zpravodajských webů vychází z dlouholeté tradice jejich tištěných protějšků. Tyto weby tak měly usnadněný vstup na mediální trh. Kdyby neměly svou tištěnou platformu, mohla by být jejich existence ohrožena i kvůli skutečnosti, že většinový podíl z inzertního příjmu zpravodajského webu putuje k vlastníkům internetových vyhledávačů (např. Google).²⁵ Redakce v současnosti stále neumí získat příjmy ze svých internetových čtenářů. Jedním z možných řešení, jak živit mediální subjekt nejen z příjmů z tisku, ale i z internetu, je zpoplatnění internetového obsahu a služeb. Nyní je česká mediální krajina ve fázi diskusí o tom, který obsah zpoplatnit a jak provádět platby. Z internetových verzí největších českých deníků mají zpoplatněný obsah pouze Hospodářské noviny a Deník. Internetový čtenář některého z titulů vydavatelství Economia musí zaplatit za online verzi vybraného titulu nebo při vstupu do archívu těchto titulů. Deník z vydavatelství VLP poskytuje v podstatě stejné služby pod názvem *ePaper* – tyto internetové noviny zcela odpovídají podobě tištěného titulu, předplatitel se dostane i k archívu. Z dalších zpravodajských serverů má takzvanou „placenou zónu“ např. web týdeníku Reflex. V této zóně je čtenářům poskytována především online verze aktuálního čísla a také nadstandardní obsah zahrnující komiksy, fotogalerie, causy a samozřejmě archív. K tomuto celosvětovému trendu zpoplatnění se česká média dostávají pozvolna, brzké zvýšení počtu

²⁴ SPIR. *Internet versus tisk* [online] 26. března 2008 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <<http://www.spir.cz/internet-vstisk>>

²⁵ KUBIČKO, cit. 25.

internetových deníků s touto službou je ale očekáváno. A to i přesto, že se recipienti k placenému zpravodajství nestaví příliš pozitivně, což vyplývá z průzkumu agentury MEDIARESEARCH.²⁶ 62 % dotazovaných nechce za internetové zpravodajství platit vůbec, 20 % respondentů by bylo ochotných za tuto službu zaplatit částku do 50 Kč. Zajímavé je, že 84 % dotázaných nepředpokládá, že by webové deníky v následujících dvou letech zpoplatnily obsah. Pokud by takováto situace nastala, respondenti se přiznávají k tomu, že by přešli k jinému neplacenému zdroji zpravodajství. 48 % dotázaných si umí představit, že by jejich oblíbený deník existoval již pouze v internetové podobě.

2.3.2. Zpravodajství v mobilním telefonu

Řada internetových deníků má i verzi pro zobrazení svých stránek v mobilním telefonu. Tím však mediální organizace nezískávají žádný profit. Proto existuje další distribuční kanál zpravodajství, kterým jsou SMS zprávy. U Hospodářských novin předplatitel obdrží denně 3 až 5 zpráv s ohledem na aktuální dění a večer jednu souhrnnou MMS zprávu. Podobně je dostupné mobilní zpravodajství z webu Blesk.cz a Novinky.cz. Z odpovědí respondentů v rámci výzkumu internetové populace, která využívá mobilní zpravodajství, vyplývá, že tato služba je oblíbená, ale má mnoho nedostatků.²⁷ Jedná se především o špatnou čitelnost zpráv, nepřehlednost, zkratkovitost a příliš stručný formát. Zpoplatnění této služby považují respondenti za neadekvátní, cena není úměrná kvalitě.

2.3.3. Nutnost koexistence tištěných deníků a internetu

Je zjevné, že tištěná periodika nemohou existovat bez svých internetových protějšků a služeb, které umožňují nová média (online verze, SMS či MMS zpravodajství). Jedná se tedy o koexistenci, která je pro obě strany, tedy pro tištěnou

²⁶ Výzkum proběhl v listopadu 2010, počet dotázaných je 508 (osoby starší 15 let). *Uživatelé chtějí přehledné, aktuální a důvěryhodné zpravodajství na internetu* [online] Mediaresearch, 22. prosince 2009 [cit. 2011-02-16]. Dostupné z: <<http://www.mediaresearch.cz/aktualita/tz-uzivatele-chteji-prehledne-aktualni-a-duveryhodne-zpravodajstvi-na-internetu>>.

²⁷ Data vychází z průzkumu provedeného v listopadu 2009 na vzorku populace čítajícím 607 respondentů starších 15 let. *Zpravodajství v mobilu* [online] Mediaresearch, 6. ledna 2010 [cit. 2011-02-16]. Dostupné z: <<http://www.mediaresearch.cz/aktualita/tz-zpravodajstvi-v-mobilu-okamzita-dostupnost-ale-take-trochu-nepohodli>>.

i internetovou verzi deníku, nutná. Ovšem jak jsme již naznačili, prostřednictvím interaktivních distribučních kanálů se zhoršuje kvalita žurnalistických produktů. Jedná se jak o nedostatečně hodnotný obsah, tak i o jeho formu. V současné době je vysoká poptávka o co nejrychlejší nepřetržité zpravodajství dostupné kdekoli a kdykoli. Tento tlak vyvíjený na produkty sdělení se projevuje v nedbalém zpracování zpráv, redaktoři využívají rutinní postupy, které často porušují zásady informační objektivit, úroveň stylistického uchopení textu značně klesá, nepozornost a spěch dává za vznik mnoha chybám. Tlak lze identifikovat ve vyjadřování redaktorů a rozhodně nepřispívá jazykové kultuře.

3. Žurnalistika a jazyková kultura

V závěru předchozí kapitoly jsme naznačili vztah „nové“ žurnalistiky k jazyku a jazykové kultuře. Podobnou souvislost výstižně popsal Milan Jelínek již v roce 1968: „Mohlo by se tedy zdát, že žurnalistika nemůže mít příliš velký vliv na jazykovou kulturu společnosti, jestliže se čtenář novin a časopisů zaměřuje jen na jejich obsah. Jenže velká frekvence četby zde nahrazuje její intenzitu, výrazové prostředky se v žurnalistice při opakovaném výskytu zapisují do paměti čtenářů, stávají se součástí jejich jazykového povědomí, a tak se z oblasti pasivního vnímání dostávají do oblasti sdělné aktivity. Týká se to jak prostředků jazykových v užším smyslu (tj. prostředků jazykového systému), tak i jistých návyků slohových.“²⁸ V předchozím století zastávala důležitou funkci v jazykové výchově krásná literatura. Technologický rozvoj ovšem zasahuje do všech sfér našeho každodenního života, proto ovlivňuje i naše čtenářské návyky. Navíc, jak zmiňuje Miloš Weingart, krásná próza by funkčně nestačila na všechny potřeby denního jazyka.²⁹ Čtenáři se čím dál častěji vzdávají knih, které nahrazují různými periodiky či multimediálními obsahy. Zde se ale (většinou) nejedná o literárně hodnotná díla, která by recipientům obohacovala slovní zásobu a napomáhala zvyšovat jejich řečovou kultivovanost. V jistých případech lze dokonce mluvit o přesném opaku, tedy o špatném vlivu na uživatele jazyka, kteří postupně přicházejí o osvojené znalosti jazykových a stylových norem. Nutno ovšem dodat, že ani krásná literatura není pevně spjata pouze se spisovným jazykem, přibývá děl psaných nespisovnou češtinou, která se vyskytuje jak v mluvě postav, tak u vypravěčů. Vliv psané nespisovné češtiny je tedy relativně rozsáhlý.

V posledních letech se mezi jazykovědci rozšířila diskuse o potřebě spisovného jazyka a potřebě češtiny jako takové (např. kolokvium s názvem *Potřebujeme češtinu? A jakou?*, pořádané v rámci Mezinárodního dne mateřského jazyka 21. února 2008). Spisovná čeština disponuje ojedinělým atributem (ve srovnání s ostatními varietami jazyka) spočívajícím ve schopnosti umožnit uživateli popsat

²⁸ JELÍNEK, Milan. Knížka s dobrými jazykovými radami žurnalistům. *Naše řeč*, 1968, sv. 3, roč. 51, s. 15.

²⁹ WEINGART, Miloš. *Český jazyk v přítomnosti: úvahy a podněty z jazykové terapie a kultury*. 1. vyd. Praha: Československá grafická unie, 1934, s. 14.

prostřednictvím tohoto kódu veškerou realitu. Spisovný jazyk rovněž integruje národ. Potřeba jednotného jazyka je spjata s jeho základními funkcemi, tedy funkcí komunikativní, poznávací a pojmenovávací. K naplnění cíle určité komunikační situace je zapotřebí, aby účastníci komunikace pracovali se stejným kódem. Z toho vyplývá, že češtinu v našem státě samozřejmě potřebujeme, abychom mezi sebou mohli komunikovat bez případných nedorozumění. Zároveň zde vyvstává potřeba pečovat o společný národní jazyk. Toto úsilí vychází z české kulturní tradice a podporuje uchovávání národních hodnot. Filologové z Pražského lingvistického kroužku péči o jazyk nazývali jazykovou kulturou. Jak píše Jiří Kraus, tento pojem od svého vzniku označoval nejenom dosaženou úroveň spisovného jazyka, ale také v sobě zahrnoval činnosti směřující k tomu, aby se současná úroveň jazyka zlepšovala a rozvíjela. Rozlišením jazykové a řečové kultury se zároveň přesněji vymezil rozdíl mezi jazykovou správností, to je respektováním platné kodifikace, a řečovou kultivovaností, která je založena na přiměřeném, ale současně také osobitým a neotřelém výběru jazykových prostředků vzhledem k účelu sdělování.³⁰

3.1. Porušování jazykové normy

Novináři se řadí mezi další uživatele jazyka, kteří svým zacházením s daným kódem formují úroveň řečové kultury v daném období. Působení novinářských komunikátů je zesíleno oproti jiným sdělením jejich charakterem oficiálnosti a veřejnosti. Jaroslav Bartošek považuje žurnalistiku za pole jazykového vývoje³¹ a jazyk zpravodajských textů (v rámci seriózních masmédií) za příklad vyšší variety spisovné češtiny³². Dokládá tak důvod již zmíněného rozlišení jazykové správnosti a řečové kultivovanosti – správnost bychom měli nacházet především ve zpravodajství, prostor pro jazykovou svébytnost, aktualizaci projevů a tedy i možný vývoj poskytuje publicistika. Mimo to dochází v rámci žurnalistických

³⁰ KRAUS, Jiří. *Rétorika a řečová kultura*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004, s. 128–129.

³¹ BARTOŠEK, Jaroslav. Tlak profese – specifický faktor ovlivňující jazyk žurnalistiky. *Naše řeč*, 2002, sv. 2, roč. 85, s. 77.

³² BARTOŠEK, Jaroslav. Žurnalistika a publicistika. In *Spisovná čeština a jazyková kultura – sborník z olomoucké konference 23.–27. 8. 1993 (1)*. 1. vyd. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995, s. 48.

sdělení i k nepatřičnému zacházení s jazykem, které nelze zahrnout do péče o jazykovou kulturu a je nutné jej odborně korigovat. Budeme-li pátrat po příčinách nedodržování jazykových norem, naskytne se nám možnost odvolat se na profil dnes nejpoužívanější kodifikační příručky spisovné češtiny – *Pravidla české pravopisu* jsou pouze doporučující, nikoliv direktivní. V předmluvě tuto skutečnost sami autoři dokládají: „... chápeme pravopisná pravidla jako soubor doporučení pro vytríbené písemné vyjadřování, od nichž se lze ve zvláštních případech odchýlit, pokud to píšící považuje za potřebné a zdůvodněné.“³³ Nicméně uživatelé se od těchto pravidel odchylojí čím dál častěji, čemuž přispívá i fakt, že *Pravidla* (z roku 1993) nebyla jednohlasně přijata a v praxi se spíše neujala. Důvody shrnuje například Ondřej Ševčík – zdůrazňuje vznik *Pravidel*, který proběhl mimo obzor širší veřejnosti, nedostatek veřejné diskuse o pravopisu, popř. o potřebě reformy pravopisu, nízkou prestiž tvůrčího kolektivu u veřejnosti a také chladnější přístup k otázce národa a národního jazyka oproti intenzivnímu zaujetí touto problematikou v letech předchozích.³⁴ *Pravidla* ve snaze reflektovat dynamiku vývoje a změn v jazyce rozšířila užívání dublet, které pro uživatele preferujícího *jedinou pravdivou variantu* představují spíše komplikace. Uživatelé nevnímají dublety jako možnost volby mezi tradičním a novým, příznakovým a bezpříznakovým, mezi jednotlivými komunikačními situacemi, což potvrzují i pracovníci jazykové poradny při Ústavu pro jazyk český AV ČR.³⁵

Pravopisný systém vychází ze zvukové podoby promluv, z morfologických struktur a zohledňuje význam slov, a to i v průběhu vývojových stádií. Ondřej Bláha srovnal grafémy v psaném textu s odpovídajícími hláskami ve fonetické transkripci a došel k závěru, že český pravopis zachycuje skutečnou zvukovou kvalitu češtiny jen asi ze dvou třetin. Rozdíly se objevují nejčastěji v párových znělých a neznělých konsonantech, u spřežky *ch*, u znaků pro tvrdé *y/ý* (jediný

³³ HLAVSA, Zdeněk a kol. *Pravidla českého pravopisu*. 1. vyd. Praha: Academia, 1993, s. 5.

³⁴ ŠEVČÍK, Ondřej. Pravopis – Od národního obrození do současnosti. In PLESKALOVÁ, J. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. 1. vyd. Praha: Academia, 2007, str. 531.

³⁵ SMEJKALOVÁ, Kateřina. Úskalí současné češtiny z hlediska klientů jazykové poradny. *Naše řeč*. 2005, sv. 3, roč. 88, s. 131.

jejich fonetický protějšek tvoří pár i/í) a u grafému ě.³⁶ Tuto skutečnost můžeme považovat za další příčinu, proč si uživatelé nelehce osvojují kodifikovanou normu, která v jejich povědomí stále pevně nezakotvila.

3.2. Hyperkorektnost

Jsme si vědomi toho, že lpění na důsledném dodržování pravidel vede k jazykovému purismu, který vedle nedbalého zacházení s kódem taktéž představuje ohrožení jazyka. Míjíme tím snahu puristů očistit a obohatit jazyk, která naopak zapříčiňuje jeho ochuzení o přejatá zdomácnělá slova a také nivelizaci jazyka. Kdybychom spojili některé rysy porušování norem a purismu, vyvstane před námi pojem hyperkorektnost, a tedy další a pro nás poslední jev, který je spjat s nesprávným používáním jazyka. Hyperkorektní jevy se vyskytují v komunikátech těch uživatelů, kteří dokonale neovládají normu spisovné češtiny, ale zároveň touží po zdánlivé vytríbenosti vyjadřování. Hyperkorektnosti se u nás soustavně věnuje například Petr Sgall, který jí přisuzuje schopnost degradovat pozici spisovné češtiny tím, jak oslabuje mluvnost této variety. S touto tezí můžeme do jisté míry souhlasit. Je nám totiž známo, že ortoepické zásady nejsou pro uživatele zcela přirozené. Přesto ale komplikovaná výslovnost hyperkorektních tvarů ovlivňuje mluvnost pouze hybridní *pseudospisovné* variety, nikoliv variety vsutku spisovné. Povahu hyperkorektních prostředků popisuje Jan Chromý: „Prostředek vznikl jako analogický (co do formy) k spisovnému, popř. stylově vyššímu tvaru nebo spojení. Zároveň vznikl jako stylově vyšší (z hlediska produktora projevu) konkurent tvaru, který má své místo převážně ve spisovné češtině, zřídka i v češtinách nespisovných. Hyperkorektní jevy jsou v zásadě dvojího typu: 1. okazionální – jsou užity víceméně náhodně, nevžijí se (např. *nalét mléko, jel jsem v autobu, v Českém národním korpu*). Ty bývají často užívány jako prostředky jazykové komiky. 2. neologické – jsou užívány častěji, objevují se v úzu, stávají se postupně noremními (např. *dvěmi tlačítky, oběmi hrami, aby vy jste to vě-*

³⁶ BLÁHA, Ondřej. *Funkční stratifikace češtiny*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, s. 48.

děli).“³⁷ Jak posléze doložíme, tyto hyperkorektní výrazy se neobjevují pouze u běžných uživatelů jazyka v soukromé komunikaci, ale i v komunikátech určených široké veřejnosti produkovaných masmédi.

3.3. Odborná reflexe chyb v médiích

Jazykovědci se chybám vyskytujícím se v mediálních komunikátech věnují soustavně již desítky let. Autory různých odborných studií na toto téma z posledních let jsou např. Jaroslav Bartošek, Milan Jelínek, Jan Kraus, Jan Jiráček. Komplexně shrnuje poznatky z praxe Naďa Svozilová v publikaci *Jak dnes píšeme / mluvíme a jak hřešíme proti dobré češtině*. Autorka uspořádala své vybrané jazykové sloupky z let 1992–1996 vycházející v Literárních novinách a reagující mj. na kritiku úrovně češtiny ze strany čtenářů a uživatelů jazyka. Jazyková pochybení z oblasti slovní zásoby, tvoření slov, tvarosloví, syntaxe, slovosledu, aktuálního členění, stylistiky, výslovnosti a pravopisu sesbírala ze sdělovacích prostředků, knih, propagačních materiálů, nápisů ve veřejném prostranství či osobní korespondence. Charakter díla je především poučující až *karatelský*. Veřejnost laická i odborná si díla cení pro jeho detailní popsání současné jazykové produkce a osvětlení mnoha nejasností při každodenním používání češtiny. Obecně jazykové sloupky podněcují pozornost čtenářů a vedou je k zamyšlení nad jejich jazykovými dovednostmi. Bohužel různé jazykové koutky, okénka či zákampaní z novin, časopisů i jiných médií postupně mizí. Do redakcí novin chodí častěji nesouhlasné dopisy (resp. e-maily) vztahující se na obsah, nikoliv formu. Redaktoři nenabývají pocitu, že je někdo kontroluje, a zároveň nejsou upozorňováni na své omyly, což vede k nedbalosti.

Za podstatné považujeme zmínit se o trendu hodnotit a zkoumat mluvený projev mediálních komunikátorů. Vzniká velký počet studií a koná se mnoho odborných seminářů a konferencí, na kterých se jazykovědci intenzivně zabývají úpadkem rétorických schopností a porušováním ortoepických zásad. Výrazná orientace na mluvená sdělení pravděpodobně vychází ze skutečnosti, že primární

³⁷ CHROMÝ, Jan. Tzv. hyperkorektnost a její vztah ke kodifikaci češtiny. *Naše řeč*. 2007, sv. 3, roč. 90, s. 131.

podoba přirozeného jazyka a komunikace je právě mluvená. Psaný projev začíná být zastiňován. I proto vznikla tato práce, která chce aktivizovat zájem o psané komunikáty, neboť nevidíme rozdíl mezi porušováním ortoepické a ortografické normy. Obě jsou kodifikované a měly by se proto dodržovat.

3.4. Profesionalizace a deprofesionalizace novinářů

Jaroslav Bartošek v jedné ze svých studií označuje žurnalisty za směrodatný zdroj české jazykové normy a kodifikace.³⁸ Aby toto poslání mohli redaktoři naplnit, musí disponovat nadáním nebo dostatečným vzděláním (v nejlepším případě obojím). Při popisu transformace mediálního systému po roce 1989 jsme zmínili mezi vnějšími vlivy také profesionalizaci žurnalistického povolání. Zvyšování odborných kompetencí probíhá výrazněji v rámci deníků s celorepublikovou působností. Vedoucí centrálních redakcí mají vyšší požadavky na pracovníky než vedoucí regionálních redakcí. Jedná se především o předchozí praxi, díky které by si měl redaktor osvojit základní dovednosti spjaté s žurnalistikou jako řemeslem.

Novinářskou činnost považujeme za profesi, ačkoliv neexistuje jednoznačná a platná definice, která by toto stanovisko potvrzovala. Obecně může být novinářem každý, pro vstup do této profese neexistují ustanovená pravidla.³⁹ Přes otevřenost a obtížnou vymezitelnost novinářství můžeme u žurnalistiky některé rysy profesionalizace vysledovat – např. rozvoj odborné profesní přípravy a snahy o sdružování v profesních organizacích.⁴⁰ Proto začíná prvořadý požadavek praxe stále častěji doplňovat požadavek vysokoškolského vzdělání. Jak posléze sami doložíme v charakteristice redakcí vybraných deníků, zatím se ale u redaktorů stále nevyžaduje vzdělání v mediálním oboru (např. mediální studia či žurnalistika). Důvody vyvozuje Renáta Sedláková na materiálu z internetového dotazníkového šetření na Katedře žurnalistika FF UP v rámci projektu ESF. Ve vyhodnocení první dotazníkové otázky týkající se nejdůležitějších charakteristik dobrého

³⁸ BARTOŠEK, cit. 31, s. 77.

³⁹ Náš úsudek je pouze teoretický. Ovšem lze spoléhat na skutečnost, že v praxi zavedených mediálních organizací by se nízká kvalita redaktora zanedlouho projevila a takovýto jedinec by obklopen silnou konkurencí neuspěl. Při kariéřním vzestupu by mělo docházet k profesionalizaci, a tudíž segregaci laiků.

⁴⁰ JIRÁK – KÖPPLOVÁ, cit. 17, s. 180.

novináře se ukázala potřeba vysokoškolského vzdělání v oboru žurnalistika jako nedůležitá. (Respondenty byli šéfredaktoři a redaktoři různých českých tištěných periodik.) Sedláková popisuje tyto příčiny: (a) u respondentů převážil názor, že novinářskému řemeslu je možné se naučit v praxi, (b) respondenti preferují určitou oborovou specializaci, která absolventům poskytuje hlubší vhled do specifické oblasti, (c) studium žurnalistiky poskytuje teoretický základ na úkor poznatků z praxe (tento základ se posléze nemusí slučovat se zvyklostmi konkrétního média).⁴¹ Snahu zdokonalit profesní znalosti spatřujeme v realizaci odborných školení mediálních pracovníků, např. pod záštitou Evropské unie.

Protikladnou deprofesionalizaci médií (především na regionální úrovni) popisuje Jaromír Volek. Podle něj se jedná o proces postupné rezignace na elementární profesní řemeslné i etické standardy, který je spojen s nízkým vzdělanostním základem a nedostatečnou profesní přípravou novinářské komunity nebo její podstatné části. Deprofesionalizace přímo souvisí s výrazným snižováním prahu pro vstup do profese, na kterém se podílí racionalizace a ekonomizace novinářských výrobních postupů, které akcelerovaly nové komunikační technologie.⁴² Na postupném snižování profesionality se podílí také proces proletarizace žurnalistického povolání, jenž Volek líčí na otevření redakcí začínajícím novinářům, kteří nedisponují dostatečným vzděláním a profesní přípravou, jsou navíc pracovně přetěžováni a špatně placeni.⁴³ Svě teze Volek dokládá na výsledcích průzkumu Grantové agentury ČR nazvaného *Český novinář – Portrét lidí, kteří pracují v české žurnalistice*, na kterém spolupracoval s Janem Jirákem. Průměrný věk redaktorů v celoplošných médiích dosahuje 43 let, zatímco v regionálních periodikách pouhých 31 let. V regionálních médiích má vysokoškolské vzdělání 34 % novinářů (středoškolské vzdělání má 66 %), v médiích s celostátním dosahem 53 % (středoškolské vzdělání má 47 %). Pro průměrného regionálního novináře je tedy charakteristický nízký věk a středoškolského vzdělání – proto můžeme očekávat absenci profesních zkušeností a sklony k deprofesionalizaci médií.

⁴¹ SEDLÁKOVÁ, Renata a kol. Jaký má být a co má umět začínající novinář. In FORET, M. – LAPČÍK, M. – ORSÁG, P. (ed.). *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008, s. 355–356.

⁴² VOLEK, cit. 2, s. 40.

⁴³ Tamtéž, s. 40.

3.5. Shrnutí

Ve výše uvedené citaci Milana Jelínka se ztotožňujeme s převážně neuvědomělým osvojováním jazykových změn prostřednictvím žurnalistických produktů. Přístup recipientů k této specifické funkci komunikátů („jazykově vzdělávací“) může být ale různý – otevřený, lhostejný či zcela uzavřený. Tuto kapitolu proto uzavřeme zamyšlením Milana Žemličky: „Sdělovací prostředky díky svému plošnému rozšíření disponují jistým potenciálem jazykově výchovného působení ve směru nepřímém a přímém. Adresát, recipient, si však na jedné straně konkrétní média vybírá, na straně druhé se výchovnému působení buď nechá, nebo nenechá vystavit. Kdo se nechce vzdělávat, zůstává nevzdělaný. Musíme být tedy spíše skeptičtí v očekávání výsledku takového působení, ale nemůžeme polevovat v nárocích jak na samu úroveň jazyka, tak i na formy přímé výchovy a informování čtenáře a posluchače o mateřštině.“⁴⁴

⁴⁴ ŽEMLIČKA, Milan. K výchovnému působení sdělovacích prostředků. In *Spisovná čeština a jazyková kultura – sborník z olomoucké konference 23.–27. 8. 1993 (1)*. 1. vyd. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995, s. 191.

4. Charakteristika vybraných deníků

Nyní se pokusíme naše teoretické hypotézy podložit praktickou analýzou, pro kterou jsme si vybrali materiál z těchto periodických mutací:

1. MF DNES – celorepubliková mutace
2. MF DNES – mutace pro Karlovarský kraj
3. MF DNES – mutace pro Olomoucký kraj
4. Deník – celorepubliková mutace
5. Karlovarský deník
6. Olomoucký deník

Nejprve provedeme charakteristiku jednotlivých deníků a popíšeme strukturu jejich redakcí. Zároveň se zaměříme na postavení a práci korektorů. Je samozřejmé, že nelze příliš srovnávat redakce regionálních deníků s centrálními redakcemi, které obstarávají celorepublikové mutace. Velké centrální redakce hospodaří s mnohem větším kapitálem, mají větší zisky, a proto si mohou dovolit i více pracovních sil. U regionálních redakcí je pravidlem, že se sdružují do divizí podle regionů. Oblasti působnosti regionálních divizí se ovšem neshodují např. s územními celky NUTS 2. Naše vybrané regionální deníky spadají do *Západní divize* (resp. *Deník západní Čechy*) a *divize Střední Morava*. Tyto divize malým redakcím umožňují spolupráci spočívající v získávání informací, zpracování zpráv a jejich editaci.

4.1. MF DNES – celorepubliková mutace

Deník MF DNES vydává mediální skupina MAFRA, a. s., kterou vlastní německý holding Rheinisch-Bergische Druckerei und Verlagsgesellschaft mbH. Periodikum se na trhu vyskytuje ve třinácti krajských mutacích (Středočeský kraj je zpracováván spolu s Prahou). Celostátní mutace tvoří první sešit (tzv. sešit A), regionální zpravodajství se obvykle vyskytuje v sešitě B. Cena deníku je 15 Kč,

v pondělí a ve čtvrtek činí 18 Kč (s deníkem v tyto dny vychází současně supplementy ONA DNES a Magazín DNES+TV). Průměrný tištěný denní náklad je 290 tisíc výtisků. Počet předplatitelů fluktuuje okolo 100 tisíc.⁴⁵ Počet redaktorů centrální redakce nám nebyl sdělen. Vysokoškolským vzděláním disponuje přes 60 % pracovníků. Redakce spolupracuje s tzv. lektornou, jejíž deset korektorů má v kompetenci opravování gramatických chyb a překlepů. Korekce stylistických nejasností závisí na míře problematičnosti ve vztahu k obsahu článku (např. rozvolněnější pravidla platí pro sportovní zpravodajství oproti domácímu). Faktické chyby korektoři konzultují s autory, na typografické vady upozorňují editory. Ze strany vedení deníku jsou na korektory kladeny požadavky ohledně absolvování vysokoškolského oboru spjatého s jazykovou přípravou (preferují se obory z filozofických a pedagogických fakult). Pracovníci lektorny často využívají možnost konzultace rozporuplných jevů s Ústavem pro jazyk český AV ČR. Redaktoři i korektoři absolvují během výběrového řízení písemné testy, ve kterých se mj. ukáže znalost normy a cit pro jazyk.

4.2. MF DNES – mutace pro Karlovarský kraj

Toto periodikum je v průměru denně vydáváno nákladem devět tisíc výtisků. Mutace je samostatně neprodejná, je součástí deníku MF DNES, proto se jeho cena shoduje s cenou celorepublikové mutace. Počet předplatitelů je kolísavý, průměrně registruje karlovarská redakce za měsíc kolem 3 500 předplatitelů. Redakci tvoří šéfredaktor, tři redaktoři, dva sportovní redaktoři, dva samostatní fotografové a jeden redaktor pro internetovou verzi deníku. Redakce nedisponuje vlastním editorem ani korektorem, využívá služeb dvou editorů a jednoho korektora pracujících pro plzeňskou redakci MF DNES – jedná se o již zmíněnou spolupráci v rámci *Západní divize*. Jelikož jsou tyto *externí* pracovníci zaměstnání plzeňskou redakcí, více času věnují plzeňskému vydání MF DNES, přesněji řečeno věnují se mu přednostně. Pro karlovarské vydání proto zbývá méně času, tudíž je kontrolováno a upravováno méně pečlivě. Korektor čte náhledy článků a posléze vytištěné kompletní připravené vydání – zaměřuje se pouze na gramatiku

⁴⁵ Počet předplatitelů je pohyblivý v důsledku nabídky různých forem předplatného, např. předplatné celotýdenní, předplatné na vybrané dny, předplatné „na zkoušku“ ap.

a překlepy. Editor pracuje s rozvržením článků na stránkách, upravuje titulky a edituje fotografie. Titulní stranu kontrolují z hlediska typografie a jazykové správnosti editoři v pražské centrální redakci. Z naší vlastní redakční praxe v tomto deníku víme, že na jazykové korektury není kladen příliš velký důraz, šéfredaktor důvěřuje svým pracovníkům, u kterých očekává dobrou znalost kodifikace češtiny. A to i přesto, že žádný ze zdejších pracovníků nemá vysokoškolské vzdělání.

4.3. MF DNES – mutace pro Olomoucký kraj (Střední Morava)

U tohoto deníku se nám bohužel nepodařilo zjistit počet předplatitelů, ani vzdělání redaktorů. Průměrný denní náklad představuje zhruba 21 tisíc kusů. Opět se jedná o samostatně neprodejnou mutaci, která byla do 22. března 2010 (před změnou layoutu) registrována pod názvem *Střední Morava*, po tomto datu se její název změnil na *Olomoucký kraj*. Redakci tvoří šéfredaktor, deset redaktorů, dva sportovní redaktori, dva fotografové, dva redaktori spravující internetovou verzi a dva editoři. Korektury tomuto periodiku provádí společná korektorna pro celou oblast Moravy sídlící v Brně. Korektoři opravují pravopisné chyby a nedostatky v gramatice na zkompletovaných stránkách připravených do tisku, na ostatní prohršky upozorňují editory. Editoři se společně s šéfredaktorem podílí na chodu redakce, dále mají v kompetenci rozvržení textů na stránkách a jejich grafickou podobu. Šéfredaktor taktéž spoléhá u svých redaktorů na zběhlost v ovládání spisovné češtiny a jeho požadavek je prostý – v člancích se chyby jednoznačně vyskytovat nesmějí.

4.4. Deník – celorepubliková mutace

Celorepubliková mutace Deníku tvoří druhý sešit všech regionálních deníků vydávaných vydavatelstvím VLP patřící německému mediálnímu koncernu Verlagsgruppe Passau. Vydavatelství vydává 71 regionálních mutací, které jsou rozděleny do devíti divizí. Průměrný denní náklad činí zhruba 270 tisíc kusů.⁴⁶ V druhém pololetí roku 2010 měl Deník 139 tisíc předplatitelů. Tento počet před-

⁴⁶ V tomto nákladu jsou samozřejmě započítány i hodnoty denního nákladu Karlovarského a Olomouckého deníku, které uvedeme níže.

stavuje 63 % celkového prodaného nákladu.⁴⁷ Cena Deníku je ve všední dny a v sobotu 12 Kč, v pátek 14 Kč (vydání je v pátek doplněno o přílohu TV magazin). Centrální redakci tvoří dvacet redaktorů pracujících na hlavní pracovní poměr a spolupracujících s mnoha externisty. Okolo 75 % redaktorů má vysokoškolské vzdělání, šéfredaktorka při výběrovém řízení ale nepreferuje vzdělání v oboru žurnalistiky. U korektorů je dokonalá znalost českého jazyka a stylistiky podstatnější než vysokoškolské vzdělání, proto na něj není kladen důraz. Korektoři mohou opravovat pouze chyby z oblasti gramatiky a překlepy, ostatní nejasnosti konzultují s vedoucími vydání či přímo s autory článků. U redaktorů je erudovanost v oblasti spisovného jazyka vyžadována, není ovšem nijak kontrolována. Šéfredaktorka spoléhá na to, že by se chybování projevilo ve zkušební době. Navíc do centrální pražské redakce jsou většinou přijímáni redaktoři s předchozí praxí v médiích (měla by tak být zaručena kvalita pracovníků). V současné době jsou redaktoři jak celostátní redakce, tak všech regionálních redakcí vzděláváni v rámci školení zvaného *Zvyšování profesních dovedností* (podpořené grantem Evropské unie).

4.5. Karlovarský deník

Průměrný denní náklad Karlovarského deníku dosahuje čtyř tisíc výtisků, počet předplatitelů se pohybuje kolem dvou tisíc za měsíc. Cena se shoduje s cenou celorepublikové mutace. Karlovarský deník je součástí divize zvané *Deník západní Čechy*, která dohromady čítá osm mutací.⁴⁸ Divize je řízena z Plzně. V karlovarské redakci pracuje šéfredaktor, tři redaktoři pro lokální zpravodajství, jeden redaktor pro rubriku „Krimi“ (obsahově zpracovává oblast celého kraje), jeden technický redaktor pro kulturní servis a rubriky „U nás doma“, „Naše rodina“ a „Čtenáři píší“, dva sportovní redaktoři a dvě korektorky. Nikdo z redaktorů nemá vysokoškolské vzdělání. Mezi podmínky pro přijetí do redakce patří velmi dobrá technická zručnost, neboť redaktoři musí být schopni sami pořídit obrazový materiál. Internetovou verzi také nespravuje samostatný webeditor, ale sami lo-

⁴⁷ Deník měl v tomto období největší podíl předplatitelů na českém trhu.

⁴⁸ Divizi tvoří Domažlický, Chebský, Karlovarský, Klatovský, Plzeňský, Rokycanský, Sokolovský a Tachovský deník.

kální redaktoři. Funkci editora v karlovarské redakci zastává šéfredaktor (divize *Deník západní Čechy* zaměstnává pouze jednoho ryze profesionálního webeditora, který je všem společný). Korektury probíhají přímo v redakci, korektorky se zaměřují pouze na dodržování ortografických pravidel a překlepy, nedisponují žádným typografickým minimem. Na pochybení pouze upozorňují, opravují je sami redaktoři. Míra ovládnutí jazykové normy je u redaktorů zjišťována při výběrovém řízení formou vstupního testu.

4.6. Olomoucký deník

Olomoucký deník je jedním z osmi denních periodik, která utvářejí divizi *Deník střední Morava*⁴⁹. Tento titul je vydáván v průměrném denním nákladu 14 tisíc kusů. Informace o počtu předplatitelů nám nebyla poskytnuta. Redakci tvoří šéfredaktor, pět redaktorů, tři sportovní redaktoři, pět editorů, jeden fotograf, jeden webeditor a tři korektoři. Devět zaměstnanců z redakce má vysokoškolské vzdělání. I přes relativně velký počet zaměstnanců redakce spolupracuje s dalšími redakcemi v rámci divize. Korektoři jsou v olomoucké redakci způsobilí ke kontrole a opravě gramatických chyb, na ostatní nedostatky pouze upozorňují. Zároveň jsou erudováni v oblasti základů typografie, proto mají za úkol dohlížet i na chyby tohoto druhu a následně je konzultovat s editory. Šéfredaktor nemá speciální požadavky na redaktory z oblasti spisovné češtiny, při náboru pracovníků vyžaduje především dokončené středoškolské vzdělání a jistou míru talentu. Na základě těchto atributů předpokládá zaručenou kvalitu novinářské práce.

4.7. Srovnání regionálních redakcí

Regionální redakce mají menší finanční prostředky pro hospodaření, z čehož se odvíjí i výška platu pracovníků. Ve výše uvedené citaci Volka jsme již upozornili na neadekvátní ohodnocení pracovníků, kteří často v redakcích vykonávají více funkcí, což dokládáme např. na popisu karlovarských redakcí MF DNES a VLP. Pokud vedení pracovníkům nabízí relativně nízkou mzdu, nedovolí si mít na ně příliš vysoké požadavky. V naší charakteristice deníků tuto hypotézu pod-

⁴⁹ Jedná se o deníky Šumperský a jesenický, Prostějovský, Přešovský a hranický, Kroměřížský, Valašský, Slovácký a Zlínský.

kládáme zmíněnými požadavky centrálních redakcí, které se liší od požadavků vedení z regionů.

Námi vybrané regionální deníky se od sebe různí rozsahem působnosti. Karlovarský deník zpracovává zpravodajství z okresu Karlovy Vary, který má rozlohu 1 515 km² a počet obyvatel zhruba 124 tisíc. Olomoucký deník působí v okrese Olomouc na rozloze 1 620 km², ve kterém žije cca 234 600 obyvatel – má tedy na starost větší oblast a počet jeho potenciálních čtenářů je skoro dvojnásobný. V olomoucké redakci pracuje o devět pracovníků více. Karlovarská redakce MF DNES vytváří zpravodajství z celého kraje, jehož rozloha je 3 314 km² a počet obyvatel necelých 316 tisíc. Olomoucká redakce *spravuje* téměř dvakrát větší oblast jak rozlohou, tak počtem obyvatel (Olomoucký kraj má rozlohu 5 267 km² a počet obyvatel kolem 642 tisíc). Tato redakce zaměstnává o deset pracovníků více než redakce v Karlových Varech. Lze očekávat přímo úměrný růst počtu pracovníků se zvětšující se oblastí působnosti (výjimku tvoří celostátní redakce). Zůstává ale otázkou, kde se pohybuje dolní mez, neboli jaký je minimální počet pracovníků, se kterým je možné produkovat řádný deník obстойné kvality.

Pro naši analýzu jsme vybrali denní periodika s různě velkými redakcemi, ve kterých mají korektoři různé pozice. V následující typologii chyb mj. porovnáme četnost pochybení s počtem pracovníků, kteří na jednotlivých vydáních pravidelně pracují.

5. Analýza článků a typologie chyb

Nyní se pokusíme zhodnotit práci korektorů ve výše zmíněných vybraných denících a vytvořit typologii chyb. Námi zvolená metoda výzkumu se zakládala na analýze jednotlivých článků, tzn. na čtení článků a zapisování zjištěných chyb, které jsme posléze seskupili podle společných rysů a navrhli jejich opravu. Charakter chyb je různorodý, zaměřujeme se především na jevy porušující ortografickou normu – konfrontujeme je s *Pravidly českého pravopisu* (Academia, Praha 1993) a se *Slovníkem spisovné češtiny pro školu a veřejnost* (Academia, Praha 1998). Každý uživatel jazyka má na chyby jiné nazírání. Jazykové pochybení nelze přesně definovat. Jak píše Milan Jelínek, jazykovou chybu můžeme chápat ve významu širším jako odchylku od systému národního jazyka, do něhož musíme zařazovat i dialekty, a ve významu užším jako porušení spisovné normy. Jednoznačné určení jazykové chyby v užším pojetí může být ovšem zkomplikováno rozpory mezi spisovnou normou a kodifikací. Ty mohou vzniknout jednak opožděním kodifikace za vývojovými posuny ve spisovné normě, jednak ideově podmíněným nepřijímáním výrazových prostředků do kodifikace.⁵⁰ Proto se snažíme vyvarovat puristickým praktikám a vývojové tendence češtiny respektujeme. Ty ostatně dokazují, že se jedná o jazyk živý. Naše návrhy oprav nejsou vždy nedotknutelné a jediné možné. U některých případů, které přímo neporušují normu, komentujeme neadekvátnost použití v rámci stylu.

Pro analýzu bylo náhodně vybráno celkem 113 vydání (celorepublikovou a regionální mutaci hodnotíme zvlášť – v jeden den by se tedy jednalo o šest vydání). Analyzovali jsme pouze zpravodajské články, u kterých se obecně očekává důsledné používání spisovné češtiny – vynechali jsme publicistické články, sportovní zpravodajství, černou kroniku, kulturní servis, meteorologické zpravodaj-

⁵⁰ JELÍNEK, Milan. Co je to jazyková chyba?. In KNESELOVÁ, H. – KLÍMOVÁ, K. (ed.). *Professor Hauser jubilující: sborník příspěvků ze semináře konaného 10. 4. 2001 při příležitosti 80. narozenin prof. PhDr. Přemysla Hausera, CSs. 1. vyd.* Brno: Masarykova Univerzita, 2001, s. 78.

ství. Tyto rubriky tvoří velmi specifické žurnalistické žánry, které se řídí svými pravidly.⁵¹ Konkrétně jsme tedy analyzovali články z těchto rubrik:

1. **MF DNES – celorepubliková mutace** – sešit A, rubriky *Téma dne, Události a politika, Z domova, Ze světa*

2. **MF DNES – karlovarská mutace** – převážně sešit B⁵², rubrika *Kraj karlovarský*

3. **MF DNES – olomoucká mutace** – převážně sešit B, rubrika *Kraj olomoucký*

4. **Deník – celorepubliková mutace** – druhý sešit, rubriky *Česká republika, Ze zahraničí, Ekonomika*

5. **Karlovarský deník** – první sešit, rubriky *Karlovarsko, Region*

6. **Olomoucký deník** – první sešit, rubriky *Olomoucko, Region*

Za výskyt chyb v konečné podobě vydání odpovídají vedoucí vydání spolu s korektory. Autoři článků, samotní původci chyb, by neměli spoléhat na dokonalou práci korektorů, neboť chybování je všeobecně lidské. Nejen na redaktory je vyvíjen tlak, u korektorů se jedná zejména o tlak časový. Přesto bychom ovládní ortografické normy spisovné češtiny primárně požadovali u autorů, čímž by značně zjednodušili práci korektorů. U rozpoznávaných chyb nelze zjistit skutečného původce. U pravopisných chyb ve výtiscích se přikláníme ke korektorskému zapříčinění – ačkoliv tušíme, že samotné chyby mají původ u novinářů (nepředpokládáme, že by korektoři špatně opravili správný text). Typografické nedostatky mají na svědomí editoři. Jakási spoluúčast korektorů zde může být patrná (např. korektoři zapomněli upozornit editora na pochybení).

⁵¹ Nelze popřít, že i přes svá specifika by se v těchto žánrech měla dodržovat pravidla českého pravopisu. Přesto se v nich norma rozvolňuje, hlavně v oblasti lexikologie a syntaxe. Publicistika a sportovní žurnalistika více než běžné zpravodajství absorbuje tzv. publicismy, profesní a slangová slova, hovorová slova ap.

⁵² V průběhu analýzy se změnilo strukturní uspořádání MF DNES. 22. března 2010 byl představen nový layout, jehož součástí je nově vzniklý samostatný sešit pro regionální mutace nejčastěji označovaný jako sešit B, popř. D.

V následujícím přehledu nejsou uvedeny veškeré zjištěné chyby, dle uvážení vyzdvihneme ty významné a často se vyskytující, popřípadě nelogické až kuriózní. Dokládáme je citacemi z daných článků (popř. fotodokumentací) doplněnými návrhem opravy. Nedostatky jsme seskupili do pěti oblastí – pravopisné chyby, chyby v interpunkci, gramatické chyby, překlepy a nelogické věty, typografické chyby.

Pozn. autora – pro zjednodušení uvádění zdrojů používáme tyto zkratky: VLP (Deník, celorepubliková mutace), VLP-K (Karlovarský deník), VLP-O (Olomoucký deník), MFD (MF DNES, celorepubliková mutace), MFD-K (MF DNES – Karlovarský kraj), MFD-O (MF DNES – Olomoucký kraj, Střední Morava).

5.1. Pravopisné chyby

5.1.1. Psaní velkých písmen

Psaní velkých písmen je pro mnoho uživatelů problematické. Časté komplikace způsobuje psaní různých typů pojmenování veřejných prostranství, psaní názvů městských částí či názvů institucí a organizací. Velké počáteční písmeno se píše ve vlastních jménech a ve jménech užívaných jako vlastní, na začátku větných celků, v ustálených zkratkách, značkách a zkratkových slovech, používá se k vyjádření zvláštního vztahu k osobě nebo věci.

5.1.1.1. Silvestr vs. silvestr

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (dále jen SSČ) definuje heslo *silvestr* takto: 31. prosinec, poslední den v roce, zábava, oslava na ukončení roku. V *Pravidlech českého pravopisu* (dále jen PČP) se nachází hesla *silvestr* (zábava) a *Silvestr* (vlastní jméno). V obou následujících citacích se objevuje tvar *Silvestr* s významem zábava, a tedy s chybným velkým počátečním písmenem.

– „Oproti jiným letům byl pro hasiče letošní *Silvestr* poklidný,“... (*Silvestr* 2009: úsporné oslavy. VLP. 2010, roč. 21, č. 1, s. 12)

– Po *Silvestru* na blátě se letošní první víkend zabělal. (Sníh dělal radost i zabíjel. VLP. 2010, roč. 21, č. 2, s. 13)

5.1.1.2. Psaní názvů institucí, politických stran ap.

U názvů zastupitelských sborů a orgánů státu, oblastí, měst ap. je nutné rozlišit názvy oficiální a neoficiální. Názvy politických stran mají povahu iniciálových zkratek. Pokud pojmenováváme příslušníky stran, používáme malá počáteční písmena.

– Spor se státem letos u *Krajského soud* vyhrála. (Vyplácení důchodů se může zpomalit, varuje ministerstvo. VLP. 2010, roč. 21, č. 7, s. 12) – Jedná se o neoficiální název s chybným velkým počátečním písmenem. Navíc je v citované větě špatně vyskloňované slovo *soud*.

– ... popisuje vrchní sestra chirurgického oddělení *Stodské nemocnice*... (Pacient se podřízl u stodské nemocnice. VLP-K. 2010, roč. 19, č. 6, s. 4) – Opět se nejedná o oficiální název, je třeba ho psát s malým počátečním písmenem (*stodská nemocnice*).

– Dostupné průzkumy naznačují, že část prvovoličů teď bude preferovat spíše *Top 09*... (Na Západě jsou mladí lidé radikálnější než u nás. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 113, s. 2) – Název strany byl vytvořen jako iniciálová zkratka ze slov tradice, odpovědnost a prosperita, proto je nutné ho psát s velkými písmeny (*TOP 09*).

– Hrad *loket* zve příznivce hudby na sobotní koncert... (Psí vojáci, Umělá hmota a Blahobeat. MFD-K. 2010, roč. 20, č. 199, s. 4) – *Loket* je v uvedeném příkladu název hradu, proto je nutné jej psát s velkým počátečním písmenem.

5.1.1.3. Psaní jmen některých produktů

Oficiální názvy některých produktů píšeme s velkým počátečním písmenem. Tato jména používáme také jako obecná pojmenování druhová, u kterých někdy

dochází ke změně podoby a k tvoření množného čísla – v těchto tvarech píšeme malé počáteční písmeno.

– S informací jako první přišla *Mf Dnes*. (Žluté vlaky: káva a noviny pro každého. VLP. 2010, roč. 21, č. 115, s. 15). – V názvu denního periodika se píše všechna písmena velká (MF DNES).

– Zaměstnanci v Mladé Boleslavi a Vrchlabí ve výrobě *fabií*, nové *octavie* i modelu *Octavia Tour* tak odešli na prodloužené volno [...] řekl pan Jiří z montáže *Fabií*... (Škodovka stojí, Rozjezd je ohrožen. VLP. 2010, roč. 21, č. 187, s. 13) – Psaní velkých písmen u názvů aut kolísá. Pojmenování konkrétního typu většinou píšeme s velkým písmenem, ustálená pojmenování s malým. Je ovšem třeba psaní velkých písmen v rámci jednoho článku sjednotit (*ve výrobě fabií × z montáže Fabií*).

– Řidič *audi* přehlédl *Škodu Favorit*... Oba řidiči a třináctiletý spolujezdec z *favorita* skončili s lehkými zraněními v přerovské nemocnici. (Po nehodě favorita zůstali tři zranění. MFD-O. 2010, roč. 20, č. 232, s. 3) – Stejný případ jako v předchozí ukázce – článek by působil stejnoroději, pokud by autor sjednotil psaní počátečních písmen u značek aut.

5.1.2. Psaní číslic a značek

Značky jsou nejčastěji tvořeny ustáleným grafickým obrazem, písmeny z cizích abeced nebo specifickými nepísmennými grafickými znaky (ideogramy). K písmenným značkám patří označení měr, vah, měn, fyzikálních veličin ap. Psaní mezer mezi číslovkami a značkami se odvíjí od významu, při tvoření přídavného jména mezery nepíšeme. Značka s číselnou hodnotou tvoří celek, musí být umístěny dohromady na jednom řádku. Řadové číslovky s tečkou nesmí zůstat na konci řádku, pokud věta dále pokračuje na následujícím řádku. Čísla, která mají na levé či pravé straně od desetinné čárky více jak tři místa, seskupujeme do trojic oddělených pevnou mezerou (nesmí dojít k zalomení číselné hodnoty na více řádků). Číslovky od jedné do deseti uzuálně vypisujeme (kromě fyzikálních jednotek

ap.), popř. je alespoň vhodné psaní číslovek a značek v rámci jednoho uceleného textu sjednotit.

5.1.2.1. Procenta vs. procentní

– Celkem ŘP k výměně v kraji: 56747; Olomouc: 14 721 – 66,4%, Šternberk: 1918 – 71,4%... Procenta uvádějí, kolik jich ještě zbývá vyměnit. (Počet řídičských průkazů podléhající povinné výměně do konce roku 2010. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 6, s. 3) – V článku jsou všechny hodnoty s procenty zapsány jako přídavná jména, bez mezer (procentní – místo 66,4 %).

5.1.2.2. Číselné údaje, data, peněžní částky

– Výroba motorových vozidel v Česku loni vzrostla o 2,85 procenta na rekordních 975/ 111 vozů.⁵³ (V Česku vyrobili skoro jeden milion nových vozů. VLP. 2010, roč. 21, č. 11, s. 13) – Šestimístný počet vozů je v článku na konci řádku rozdělen (mezi dvěma skupinami čísel má být pevná mezera).

– Nejvyšší teploty -5 až 1/ °C. V úterý se opět o něco ochladí. V noci bude -7 až -11 stupňů, při zmenšené oblačnosti -15 °C. (Jaké bude tento týden počasí. VLP. 2010, roč. 21, č. 8, s. 13) – Značka pro stupně u první věty z citace je (v článku) oddělena na konci řádku od číslice. Za vhodné považujeme sjednocení způsobu psaní stupňů. Navíc jsou v článku nesprávně zapsány záporné hodnoty (spojovník místo minusu, viz níže).

– ... natankovat u Shellu nedaleko Velkého Meziříčí litr naturalu za 32,80| Kč... (Triky benzinek. Kde se zdražilo. MFD. 2010, roč. 20, č. 3, s. 1) – Na konci řádku je číselná hodnota oddělena od značky pro koruny.

– ... na 150 milionové náklady výrazně přispěla Evropská unie. (Areál pod vrchem Háj čeká ostrá zkouška. MFD-K. 2010, roč. 20, č. 199, s. 3) – Číslovkou má být vyjádřen přívlastek shodný (přídavné jméno), po číslovce se vyskytuje nadbytečná mezera (oprava: 150milionové náklady).

⁵³ Rozdělení celku (číslovky, slova) na hranici dvou řádků v analýze označujeme znakem pro svislou čáru „|“(vertical line).

– Skupinky tří králů budou vyrážet do mnoha koutů Olomoucka se zapečetěnými pokladničkami až do *desátého ledna*. „U nás jsme koledovali už *2. ledna*...“ (Sice byla zima, ale bavilo nás to, říkají koledníci. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 2, s. 2) – Zde se nejedná o chybu, bylo by ale vhodnější sjednotit zápis dat.

5.1.2.3. Řadové číslovky a monogramy na konci řádku

Řadové číslovky (popř. monogramy) zůstávají na koncích řádků hojně. Nejčastěji se setkáváme s rozdělenými daty. Vyvarovat se této chybě je snadné, mezi řadovou číslovku a následující slovo vložíme pevnou mezeru.

– V článku zůstaly řadové číslovky na konci řádku třikrát. (Rodiče často své děti přeceňují. MFD-K. 2010, roč. 20, č. 8, s. 3)

– ... jednat jako jeho předchůdce v úřadě *George W./ Bush*. (Dilema Baracka Obamy: jak zasáhnout v Jemenu? MFD. 2010, roč. 20, č. 3, s. 7)

5.1.3. Nesprávná kvantita hlásek

– Když *výhrůžky* dvaapadesátiletého muže neumlčely, následoval záhy další útok. (Novináři v Rusku jsou terčem útoků. VLP. 2010, roč. 21, č. 115, s. 16) – Nesprávný tvar *výhrůžky* by měl být nahrazen tvarem *výhrůžky* nebo *vyhrůžky*.

– Pro účastníky budou připraveny nejrůznější hry a soutěže spojené s *tématikou* Františka Hrubína a jeho knih. (*Září* v knihovně bude patřit tradičním českým pohádkám. MFD-K. 2010, roč. 20, č. 198, s. 4) – Ve slově *tematika* píšeme krátké *e* (přestože je *téma*). Chyba se v článku vyskytuje třikrát, předpokládáme, že autor (či korektor) nezná správný pravopis tohoto slova.

5.1.4. Potenciální vs. potencionální

– ... zakládat si archivní alba *potencionálních* pachatelů... (Dobrý den, Olomoucko. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 179, s. 1) – S tímto tvarem se setkáváme hojně. PČP i SSČ uvádí pouze tvar *potenciální*. Internetová příručka Ústavu pro jazyk český AV ČR uvádí i tvar *potencionální*, který označuje za řídový.

5.1.5. Chybné rozdělení slov

Slova dělíme zásadně na hranici slabik. Složeniny je vhodné dělit podle jejich částí, u slov tvořených předponou se výhradně odděluje právě ona předpona (podobně se oddělují i přípony a koncovky). Dělení cizích slov se zpravidla řídí stejnými zásadami platnými pro česká slova, přihlíží se k výslovnosti v češtině. Po rozdělení slov by neměly na koncích nebo začátcích řádků zůstat matoucí slova, popř. vulgarismy.

– Pacienti s tímto *kardios-/timulátorem* mohou... (Nový přístroj kontroluje srdce na dálku. VLP. 2010, roč. 21, č. 5, s. 12) – Písmeno *s* ve slově *kardiostimulátor* samostatně netvoří slabiku. Oprava: *kardio-/stimulátorem*.

– ... Václav Coj-|ocarů se hájí... (Znalec: Obžalovaní jsou nejhorší extremisté. MFD. 2010, roč. 20, č. 122, s. 8) – Příjmení zde není rozděleno na hranici slabik. Oprava: *Cojo-/carů / Co-/jocarů*.

– ... nebudou pokračováním Galerie Šter-|berk... (Prestížní galerii zavřeli, umění stěhují do provizoria. MFD-O. 2010, roč. 20, č. 113, s. 4) – K rozdělení slova nedošlo na hranici slabik. Oprava: *Štern-/berk*.

5.1.5.1. Rozdělení internetové adresy

Rozdělení internetové adresy do více řádků je komplikované, neboť v jejím znění přibude spojovník, který může příjemce mást. Není jednoznačné, zdali spojovník na konci řádku patří do znění webové stránky, nebo nikoliv. Pokud by byl součástí, musíme spojovník opakovat i na začátku dalšího řádku. V člancích je také vhodné sjednotit psaní webových stránek (použití „www.“).

– Heslo hlásá internetová stránka *www.strana-/prav.cz*, která vyskočí... (Nabízíme staré tváře a lžeme. MFD. 2010, roč. 20, č. 4, s. 3) – Pro běžného adresáta není zcela zřejmé, jestli se spojovník ve znění webové stránky vyskytuje. V článku je použit dvojitý způsob zápisu internetových adres, který navrhuje sjednotit (*www.stranaprav.cz × hop09.cz*).

– ... na webové adrese *www.skola./ obecpaseka.cz_* (Školy připravují zápisy do prvních tříd. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 6, s. 3) – Na rozhraní dvou řádků došlo k rozdělení slov, přičemž na konci prvního řádku nevhodně zůstala tečka, spojovník pro rozdělení slova se nevyskytuje. Webovou adresou věta končí, chybí za ní tečka.

5.2. Chyby v interpunkci

Obecně se všechna interpunkční znaménka připojují k předcházejícímu slovu, zkratce, číslu či značce bez mezery. Po každém interpunkčním znaménku následuje mezera. Výjimku tvoří zápisy, ve kterých je znaménko součástí ucelené značky (např. tečka ve webových adresách), mezera se nepíše za čárkou v desetinných číslicích (10,8 m), za dvojtečkou v časových údajích (20:30 hod.), následuje-li více členících znamének za sebou ap.

5.2.1. Tečka, tři tečky

Tečku klademe na konec výpovědního celku, ukončuje nejčastěji věty oznamovací, ale také rozkazovací a přací. Tečku dále používáme při psaní řadových číslovek, zkratk, časových údajů, některých číslovek a některých nadpisů. Pokud věta končí řadovou číslovkou či zkratkou s tečkou, další tečka se nepíše. Tři tečky (také *trojtečka*) signalizují výpustku nebo přerývanost řeči. V prvním případě se oddělují z obou stran mezerami, v druhém případě se dodržují obecná pravidla pro interpunkční znaménka (ve výčtu se doporučuje vložit mezera pouze před trojtečku). Trojtečka má v počítačové sazbě specifický znak, varianty se dvěma či třemi tečkami jsou neakceptovatelné.

– ... aby do sněmovny kandidoval právě za Ústecký *kraj*. Zeman tak reagoval... (Zeman bude kandidovat proti šéfovi ČSSD Paroubkovi. VLP. 2010, roč. 21, č. 1, s. 12) – Za tečkou na konci věty chybí mezera.

– Skiareál Klínovec a SK Veřejná lyžařská a snowboardová škola, o.s., společně připravily... (Děti z Čech i Německa si zazávodí na lyžích i snowboardech. VLP-K. 2010, roč. 19, č. 8, s. 2) – Ve zkratce (o. s.) chybí mezera za první tečkou.

– ... která se datuje k roku 480 *př.n.l.* (Keltská cisterna z Vladaře je unikátem v Evropě. MFD-K. 2010, roč. 20, č. 191, s. 3) – Ve zkratce chybí po tečkách mezery.

– Z toho, co se seběhlo, je však „velmi traumatizovaný“_ (Muž s trhavinou mohl zemřít. MFD. 2010, roč. 20, č. 6, s. 8) – Na konci věty chybí za uvozovkami tečka.

– „... Vedení slíbilo stáhnout pět *výpovědí To, co jsme zameškali, nahradíme*“, uvedl Sivák. (V Mostě stávkovaly stovky lidí. VLP. 2010, roč. 21, č. 6, s. 15) – Na konci první uvedené věty chybí tečka. Navíc je za slovesem *nahradíme* nadbytečná mezera.

– Pro jeho oživení je zapotřebí, aby nové modely měly u zákazníků *úspěch..* (Automobilky budou lákat Američany na ekologické vozy. VLP. 2010, roč. 21, č. 9, s. 13) – Na konci věty jsou dvě tečky místo jedné.

– Jeho počáteční věta může znít třeba takhle: „Tak nám zase zdražili *pivo.... a pak* si jedno nedej!“ (Levněji nebo draž, pít se bude pořád. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 5, s. 2) – V citaci se vyskytují čtyři tečky místo tří.

5.2.2. Čárka

Čárkou oddělujeme věty v souvětí, složky několikanásobných větných členů a výrazy, které jsou do věty vloženy nebo k ní volně připojeny. Z typografického hlediska se čárka chová jako ostatní členící znaménka (před ní se mezera nepíše, za ní ano). Výjimku tvoří desetinná čárka, za kterou se mezera nepíše.

– Zatím nejhorší byl rozpočet z roku 2003, který skončil deficitem *109, 1 miliardy* korun. (Rekordní dluh 195 miliard korun. VLP. 2010, roč. 21, č. 2, s. 12) – Za desetinnou čárkou je navíc mezera.

– Mezi lidmi se traduje, že plátkové zlato při opravě v letech 1978 až 1979, *pašovali do KV věřící...* (V pravoslavném chrámu věřící nezmrznou. MFD-K. 2010, roč. 20, č. 203, s. 2) – Věta vedlejší není vložena, proto se v ní vyskytuje nadbytečná čárka.

– Na jeho žádost totiž Krajský úřad Olomouckého kraje, *odbor dopravy a silničního hospodářství* stanovil přechodnou úpravu provozu silnice... (Řidiče zpomalí prahy. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 4, s. 3) – Přívlastek volný (*odbor dopravy a silničního hospodářství*) je oddělen čárkou pouze z levé strany (na začátku), z pravé nikoliv.

– Věřím, že *spousta lidí řekne*, že to byla nádhera *a jiná spousta*, že to bylo k nepřžití. (Dobrý den, Olomoucko. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 6, s. 1) – Věta třetí vedlejší (*že to byla nádhera*) není z pravé strany oddělena čárkou.

– Obyvatelům Šternberka dali zastupitelé možnost ovlivnit svým hlasováním program *kina*, *či se vyjádřit k prezentaci města*. (Na webu Šternberka vedou anketu. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 6, s. 2) – Spojka *či* spojuje výrazy v poměru slučovacím, čárka před ní je nadbytečná.

– „Řidič octavie otočil vůz, *a* jal se Dacii Logan s německou registrační značkou pronásledovat. Zastavit ujíždějící vůz se mu podařilo za obcí *Studánka*, *a* po řidiči požadoval spolupráci při řešení střetu. (Zatím neznámý řidič ujel od nehody. VLP-K. 2010, roč. 19, s. 5) – Opakovaně je nesprávně použita čárka před spojkou *a* – nejedná se o odporovací poměr hlavních vět, ale o slučovací. Zároveň bychom doporučili sjednotit psaní počátečních písmen u názvů automobilů (*octavie, Dacia Logan*).

5.2.3. Pomlčka vs. spojovník

Tato dvě interpunkční znaménka se od sebe liší typograficky a funkčně. Pomlčka vyplňuje polovinu čtverčiku, spojovník (také *divis*) třetinu. Pomlčku využíváme pro označení rozsahu, pro uvození přímé řeči, pro oddělení části projevu (použití pomlčky místo čárky zvýrazní oddělený úsek), v zápisu finančních čás-

tek ap. Pomlčku zpravidla oddělujeme mezerami, ve významu rozsahu ji píšeme bez mezer (výjimku tvoří víceslovné výrazy, mezi kterými se pomlčka mezerami odděluje, např. Karlovy Vary – Praha). Pomlčka se až na výjimky nesmí vyskytovat na začátku řádku. Spojovník neohraničujeme mezerami. Výrazy spojené spojovníkem vytváří těsný významový celek, jehož části si musí být rovnocenné (vztah souřadný). Spojovníkem oddělujeme spojku *-li* nebo jej využíváme k dělení slov. Spojovník nacházející se na konci řádku je nutné opakovat na začátku dalšího řádku (pokud pouze nerozděluje slova). Častým *nešvarem* z typografického pohledu se jeví používání spojovníku (popř. pomlčky) místo znaku pro minus.⁵⁴

– ... s výjimkou kolony na hraničním přechodu *Mosty u Jablunkova - Svrčínovec*. (Slovensko zastavily tisíce kamionů. VLP. 2010, roč. 21, č. 6, s. 15) – V názvu hraničního přechodu má být mezerami ohraničená pomlčka místo spojovníku (levý člen spojení je tvořen víceslovným výrazem).

– Na *polsko – německo – české* hranici spadlo... (Střední Evropa pod vodou. VLP. 2010, roč. 21, č. 183, s. 13) – Všechny tři spojené části výrazu jsou si rovnocenné, proto by měly být použity spojovníky bez mezer (*polsko-německo-české*).

– Linky *Karlovy Vary - Plzeň a Sokolov - Toužim - Plzeň* provozuje i společnost ČSAD Karlovy Vary. (Cesta autobusem vyjde dráž. Ode dneška. MFD-K. 2010, roč. 20, č. 203, s. 1) – Při vyjadřování rozsahu trasy (linky) používáme pomlčku. U první linky by měla být ohraničena mezerami (na levé straně je víceslovný člen), u druhé linky nikoliv.

– V Jemenu se skrývá prý až několik set radikálů organizace *al-Káida*. (Jemen chce jednat s teroristy. VLP. 2010, roč. 21, č. 8, s. 16) – Správný zápis má více podob, s pomlčkou je ovšem nepřijatelný.

⁵⁴ Ve starším layoutu MF DNES se pomlčky vůbec nepoužívaly, objevoval se pouze spojovník. I v novém layoutu u regionálních mutací se nadále více používají spojovníky než pomlčky, ačkoliv se často jedná o pravopisnou chybu.

– Termíny zápisů: Fakultní základní škola Olomouc, Tererovo nám. 1: 18.-19. ledna 13.00-18.00 hod. (K zápisům přijde méně dětí. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 11, s. 3) – Rozsahy dní i hodin jsou v článku zapsány vždy se spojovníkem místo s pomlčkou (správně: 21.-22. ledna 13.00–18.00 hod.).

– Víte, jak se to říká, *nebude-li* pršet, nezmokneme... (Majitel lyžařského areálu Velflink v Perninku říká Pro nás je každá sezona dobrá. VLP-K. 2010, roč. 19, č. 2, s. 2) – Místo pomlčkou oddělujeme spojku *-li* spojovníkem. Oprava: *nebude-li* pršet.

– Za smír ve smírčím řízení: nyní 300-20 000 Kč, v budoucnu 500-30 000 Kč... (Jak se změní poplatky u soudu. VLP. 2010, roč. 21, č. 3, s. 11) – Rozsahy částek jsou v celém článku zapsány se spojovníkem místo s pomlčkou.

– Rozdíl: -29,8 % (Jak Češi marodí. VLP. 2010, roč. 21, č. 6, s. 13) – Všechny zaznamenané záporné hodnoty rozdílů jsou v článku zapsány se spojovníkem místo s minusem.

5.2.4. Uvozovky, přímá řeč

Za základní uvozovky považuje uvozovky dvojité. Používáme je při doslovné citaci, vložení přímé řeči, u přesných názvů, výrazů z cizího prostředí, výrazů s ironickým významem ap. Uvozovky jsou v těsném spojení s ohraničenými výrazy. Jedná-li se o přímou řeč nebo citát, interpunkční znaménko se píše před druhým uvozovacím znaménkem.

– *Proč* nechtyli Slováka na letišti v Dublinu, když teď platí přísná *pravidla*? *vrátil* míček na irskou stranu Mako. (Výbušnina v letadle – blamáž pro Slovensko. VLP. 2010, roč. 21, č. 5, s. 14) – U citace zcela chybí uvozovky.

– „Podmínky pro dohodu s celou rodinou Havránků nebyly *naplněny*, *řekl* hlavní vyjednávač... (Dohoda o dálnici na Hradec není, stát statkářku vyvlastní. MFD. 2010, roč. 20, č. 120, s. 6) – U citace chybí horní uvozovky.

– ... kterému je rozšiřování Aliance směrem ke svým hranicím značně „*proti srsti*.“ (Hrozba pro NATO? Írán. Partner? Rusko. VLP. 2010, roč. 21, č. 114, s. 16) – Pořadí interpunkčních znamének je nesprávné. Uvozovky mají být těsně připojeny k výrazu. Oprava: ... značně „*proti srsti*“.

– „... následuje řízení a vyšší pokuta,“ říká mluvčí ČOI Tomáš Vozáb.“ (Spadla vám rychle pěna v půllitru? Je špatně umytý. MFD. 2010, roč. 20, č. 191, s. 1) – Na konci věty jsou použity znovu horní uvozovky, které jsou ale nadbytečné.

5.2.5. Vykřičník

Použití vykřičníku ve zpravodajství je silně příznakové. Nejčastěji jej používají bulvární periodika, i proto výskyt tohoto interpunkčního znaménka v nebulvárních denících považujeme za rys bulvarizace.

– U některých lidí může užití těchto prášků způsobit i smrt! (Odborníci: Snadné objednání léků může skončit také smrtí. VLP-K. 2010, roč. 19, č. 5, s. 1)

– Tomu se říká z pekla štěstí! (Hejtman a primátor, děti Štěstěny. MFD. 2010, roč. 20, č. 3, s. 1)

5.2.6. Otazník

Otazník používáme výhradně na konci tázacích vět. V novinových člancích se objevují otazníky i na konci oznamovacích vět.

– Letošní velká voda vás asi nepřekvapila? (Lidé by se měli připravit, že záplavy hned tak nepřestanou. VLP. 2010, roč. 21, č. 184, s. 11) – Jedná se o *otázku* v rozhovoru, přesto je formulována spíše jako oznamovací věta.

– „... Zajímalo by mě, zda a s jakými nebezpečnými látkami či drogami to zkoušeli i v minulosti?“ ptá se analytik českého policejního prezidia. (Policejní výbušnina v letadle: nebylo to poprvé. MFD. 2010, roč. 20, č. 5, s. 1)

5.3. Gramatické chyby

Do gramatických chyb zahrnujeme jevy z oblasti morfolgie a syntaxe.

5.3.1. Předpony *s(e)-* a *z(e)-*

Předponu *s(e)-* využíváme u sloves vyjadřujících směr shora dolů, z povrchu pryč, dohromady a v několika ustálených případech (skončit, stěžovat si, strávit ap.). Předponou *z(e)-* tvoříme tvary dokonavých sloves (k nedokonavým) vyjadřující výsledek děje, tvary sloves vyjadřujících změnu stavu a také v několika ustálených případech (zkoušet, zkoumat, zpívat ap.). Obě předpony mohou mít funkci rozlišení významu.

– A to raději nezmiňuji ani odezvu, kterou ve mně vyvolal regál naplněný řadami citelně *slevněného* šampaňského. (Dobry den, Olomoucko. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 5, s. 1) – U slovesa ve vedlejší větě je použita nesprávná předpona (správně: *zlevnit*). Závažnost tohoto pochybení zvyšuje skutečnost, že daný úvodník na titulní stránce píše editor deníku (ve vybraných vydáních chyboval v pravidelném úvodníku třikrát).

5.3.2. Deklinace číslovek *dva, oba*

U číslovek *dva* a *oba* přetrvává duální deklinace, která se u uživatelů nezdá jeví jako nespisovná. Na základě jejich neznalosti vznikají tvary hyperkorektní (*dvěmi, dvoum, oběmi* ap.) – viz kapitola 3.2.

– „Do sociální demokracie jsem vstoupil kvůli *dvoum* lidem, Pavlu Dostálovi a Miloši Zemanovi,“ říká. (Typický kandidát na poslance: muž, 47 let. MFD-O. 2010, roč. 20, č. 107, s. 3)

– V areálu počítá i se *dvěmi* restauracemi a rychlým občerstvením... (Bude to největší skiareál na Moravě. Lyžaře přivítá již letos. MFD-O. 2010, roč. 20, č. 162, s. 4)

5.3.3. Nesprávná deklinace substantiv a adjektiv

– Zatímco loni Olomoučané zaplnili kontejnery 5,4 *tunamy* plastů... (Vánoce vydaly na 31 tun papíru a 7 tun plastů. MFD-O. 2010, roč. 20, č. 3, s. 1) – Slovo *tuna* skloňujeme podle vzoru *žena*, koncovka instrumentálu plurálu je *-ami* (oprava: 5,4 *tunami*).

– V příštím roce tam chtějí památkáři pokračovat v záchranných *pracech* na někdejší pivovaru. (Dianina lázeň v Ostrově a další objevená tajemství. MFD-K. 2010, roč. 20, č. 97, s. 3) – Slovo *práce* skloňujeme podle vzoru *růže*, proto v lokále plurálu má být tvar *pracích*. Při analýze jsme se setkali i s tvarem *pracem* (oproti správnému tvaru *pracím*). V používání těchto tvarů se projevuje hyperkorektnost.

– Podle svého pražského volebního *lídera* Jiřího Dolejše... (Bankovní poplatky? Snížíme, slibují politici. VLP. 2010, roč. 21, č. 116, s. 13) – Přejaté slovo vytvářející ekvivalent k vedoucí osobnosti má dva způsoby zápisu: *lídr* a *leader*. U prvního způsobu je tvar genitivu: *lídra*.

– Firmy podle Bárty přišly se slevami v řádu *promilí*, maximálně jednotek procent... (Bárta zastavil všechny železniční stavby. VLP. 2010, roč. 21, č. 184, s. 13) – *Promile* je nesklonné s možnou výjimkou v instrumentálu singuláru a v lokálu plurálu (oprava: v řádu *promile*).

– Bylo by pak pro nás mnohem *snažší* situaci řešit... (Město chce řešit orchestr společně s krajem. VLP-K. 2010, roč. 19, č. 198, s. 1) – Druhý stupeň adjektiva snadný je *snažší*.

5.3.4. Nesprávná konjugace a slovesné vazby

V rozsáhlých a složitě vystavěných souvětích uživatelé zaměňují podměty v základních skladebných dvojicích a dochází k nesprávné konjugaci. Další potíže představuje přičestí minulé plurálu neuter, shoda několikanásobného podmětu s přísudkem nebo ustálené slovesné vazby.

– „Unáhlené podávání žádostí o navrácení pojistného správu sociálního zabezpečení administrativně zatěžuje a lidé by kvůli tomu mohli dostat některé platby, například důchody, opožděně,“ apeloval včera ministr Šimerka s tím, aby *vyčkaly* rozhodnutí soudu. (Vyplácení důchodů se může zpomalit, varuje ministerstvo. VLP. 2010, roč. 21, č. 7, s. 12) – Podmětem ve větě vedlejší jsou lidé, u slovesa *vyčkat* má být koncovka *-i* (*vyčkali*).

– Letošní maturity jsou výjimečné také tím, že možná naposledy probíhají podle starého modelu. V příštím roce by je již *měli* nahradit maturity státní. (Na potítku bylo horko. MFD-K. 2010, roč. 20, č. 114, s. 1) – Ve druhé větě jsou podmětem maturity, proto by mělo být sloveso ve tvaru *měly*.

– „... Dříve jsem *šetřil* a pak se mi to vymstilo, protože jsem *musela* dát spoustu peněz za nejrůznější opravy, které – jak mi řekli v servisu – mohl způsobit právě levný benzin,“ říká *Martin Zapletal* z Litovle. (Benzin zdražil až na 30 korun. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 2, s. 3) – Podmětem je maskulinum životné (*Martin*), tvar slovesa *muset* má chybnou femininní koncovku.

– Poukázal na to, že zdravotníky po jednání jejich odborné společnosti o všem *informovaly*. (Očkování proti pneumokokům: velký zmatek. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 11, s. 2) – Podmětem nevyjádřeným ve vedlejší větě jsou „oni“, proto má být u slovesa *informovat* koncovka *-i* (*informovali*).

– *Zadlužení se totiž stalo jedno z předvolebních TOP témat a uvědomují si to sami voliči.* (Co chce průměrný volič? Šetřit, ale ne na sobě. VLP. 2010. roč. 21, č. 114, s. 13) – Vazby se slovesem *stát se* tvoříme prostřednictvím instrumentálu. Oprava: *Zadlužení se totiž stalo jedním z předvolebních TOP témat...*

5.3.5. Kolísání v rámci slovesných tříd

Mezi vývojové tendence češtiny patří mj. kolísání tvarů sloves v rámci slovesných tříd. K vyrovnávání tvarů dochází např. u čtvrté třídy ve vzoru „sází“. Od roku 1993 je kodifikován v třetí osobě plurálu vedle tradičního tvaru *sázejí* i tvar *sází*. V tomto případě jsou koncovky stylově rovnocenné. Ke slovesům třetí slo-

vesné třídy vzoru „krýt“ pronikají slovesné tvary první třídy vzoru „mazat“ (*kryjí, kryjou*). U těchto sloves jsou koncovky pocházející z první slovesné třídy příznakově nižší.

– Proto *přecházejí* nemoci / ... místo vyléčení nemoc *přechází*. (Češi se bojí o práci. Proto *přecházejí* nemoci. VLP. 2010, roč. 21. č. 6, s. 13) – V titulku se vyskytuje stylově vyšší tvar slovesa, v následujícím textu článku autor používá pouze stylově nižší tvar. Považujeme za náležité toto v rámci jednoho článku sjednotit.

– ... účastníkům *ukáží* správná řešení, doporučí jim literaturu pro přípravu a proberou *s nimu* tematické okruhy testu. (Přípravné kurzy mohou výrazně pomoci. MFD-K. 2010, roč. 20, č. 11, s. 2) – V tomto případě se nejedná o kolísání tvarů. Sloveso má výlučně tvary patřící k první slovesné třídě vzoru „mazat“. Tvar *ukáží* považujeme za hyperkorektní. Ve větě se objevuje i překlep – *s nimu* × *s nimi*.

5.3.6. Chyby ve větných vazbách

V obtížně strukturovaných souvětích uživatelé chybují nejen v rámci gramatiky, ale i syntaxe. Častým jevem je anakolut (vyšinutí z větné vazby), u kterého na sebe jednotlivé části věty syntakticky nenavazují. V používání nesprávných spojek se projevuje vliv interdialektů.

– *Mladou Rakušanku Nataschu Kampuschovou*, kterou jako školačku unesl v roce 1998 duševně narušený Wolfgang Priklopil a osm let věznil v podzemní kobce svého domu, *neměl žádného komplice ani jiné pomocníky*. (Záhada se uzavřela: „dívku ze sklepa“ unesl jen jeden člověk. VLP. 2010, roč. 21, č. 7, s. 14). – Hlavní věta je rozdělena na dvě části, které na sebe syntakticky nenavazují. Opravu souvětí navrhuje takto: Duševně narušený Wolfgang Priklopil, který mladou Rakušanku jako školačku unesl v roce 1998 a věznil osm let v podzemní kobce svého domu, neměl žádného komplice ani jiné pomocníky.

– *Budova řepčínské chirurgie*, ve které lékaři dlouhá léta zachraňovali životy pacientům, *opustil poslední zdravotnický personál v roce 2002*. (V řepčínské chirurgii se snad brzy zabydlí školáci. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 7, s. 2) – V tomto případě lze uvažovat i o překlepu. Souvětí bychom opravili takto: Budovu řepčínské chirurgie, ve které lékaři dlouhá léta zachraňovali životy pacientům, opustil poslední zdravotnický personál v roce 2002.

– Nakonec však *fakt*, že coby jediný na snímku chybí, *je symbolické*. (Jak chutná koňak se šesti lídry stran. MFD. 2010, roč. 20, č. 123, s. 2) – V rámci hlavní věty došlo k nesprávné deklinaci. Navrhujeme větu opravit takto: *Nakonec však fakt, že coby jediný na snímku chybí, je symbolický*. Další vhodnou variantou opravy je přestylizování celé věty, např.: Nakonec je absence Jiřího Paroubka na snímku symbolická.

– Domácnost s nejběžnější sazbou, *kdy* používá proud na svícení a vaření a spotřebuje ročně 2200 kWh, by tak letos mohla ušetřit mezi 320 až 455 korunami. (Voda zdražila, energie zlevnily. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 2, s. 1) – Vložená vedlejší věta má charakter věty vedlejší přívlastkové, navrhujeme použít spojku *kteřá* místo použitého příslovce *kdy*.

– Petr Šindelář bude jedním z *taháků*, *keré* nadchnou všechny diváky závodu, ale i ty, kteří přišli kvůli koncertům. (Mariánské Lázně přivítají spoustu návštěvníků, kteří budou utrácet. VLP-K. 2010, roč. 19, č. 6, s. 1) – Označení *tahák* zastupuje osobu (životnost), proto je nutné použít spojku ve tvaru *kteří*.

5.3.7. Deflektivizace

Tendenci k deflektivizaci nepovažujeme za chybu. Přesto uvádíme několik příkladů, u kterých lze zpochybnit adekvátnost v rámci stylu. Nejčastěji se setkáváme s konkurencí nominativu a instrumentálu, přičemž převažuje nominativ.

– Podle Izraele *byl důvod* pro vyhoštění propalestinské aktivistky *porušení* pobytového režimu. (Vyhoštěná Češka je už z Izraele zpět. VLP. 2010, roč. 21, č. 10, s. 14) – Vedle vzdálenosti členů základní skladební dvojice komplikuje po-

rozumění i projev deflektivizace. Navrhujeme tuto opravu: Podle Izraele *bylo důvodem* pro vyhoštění propalestinské aktivistky porušení pobytového režimu.

– Podle odborů *je minimální plat* v Česku kardinální *problém*. (Češi mají jednu z nejnižších minimálních mezd v Evropě. VLP. 2010, roč. 21, č. 6, s. 15)

– ... jsou řešením *pro ty, kdo* nemají kam jinam jít. (Japonci přežívají krizi v pokojích „velkých“ jako rakve. VLP. 2010, roč. 21, č. 10, s. 14)

– *Jednou z možností*, jak si vstupenky na divadelní představení zajistit, *je využít* zvýhodněného předplatného... (The Beatles & Queen, i po 2 letech vyprodáno. MFD-O. 2010, roč. 20, č. 3, s. 2)

5.3.8. Univerbismy

Na tendenci utvářet univerbismy se podílí ekonomičnost ve vyjadřování a demokratizace jazyka (přibližování kodifikace jazyka jakovému úzu). Nejedná se o nespisovné jevy, nejsou ovšem adekvátní pro použití v jakémkoliv stylu. Ve zpravodajství univerbismy většinou nepůsobí rušivě, přesto snižují styl komunikátů. Při opakování univerbismu v rámci jednoho článku považujeme za vhodné použít i nekondenzovanou podobu slova.

– *Automobila ZIL* vznikla v roce 1916 a vyráběla hlavně *nákladáky*. (Vzkřísí Medveděvovi limuzínu ze starých časů? VLP. 2010, roč. 21, č. 116, s. 16) – V uvedené větě se vyskytují dva univerbismy, přičemž v prvním je navíc překlep (*automobilka*).

– Řidička *osobáku* na místě zemřela. (Vydatné sněžení způsobilo řadu nehod, jednu smrtelnou. VLP-K. 2010, roč. 19, č. 7, s. 1)

– Přechodně zůstane v registru obyvatel a na *sociálce*. (Jak budeme žít bez rodného čísla? Dostaneme několik jiných. MFD. 2010, roč. 20, č. 177, s. 2) – Kondenzovaný tvar *sociálka* je pro zpravodajství relativně seriózního deníku příliš příznakový. Nahradili bychom jej nezkrácenou podobou – *na správě sociálního zabezpečení*.

5.4. Překlepy a nelogické věty

Nejčastějšími chybami byly jednoznačně překlepy. U některých případů není jednoduché rozeznat, zdali se jedná o intencionální či neintencionální chybu. Ve vybraných člancích jsme mnohokrát zaznamenali věty, které byly nelogické a nedávaly smysl. Toto pochybení většinou způsobilo vynechání některého větného členu. Níže uvedené příklady považujeme za *alarmující*. Jsou důsledkem nedbalé práce korektorů (uvažujeme dokonce o absenci korektora).

– *Cenny pohonných hmot se zvedly*. VLP-K. 2010, roč. 19, č. 7, s. 1 – Chyba se vyskytuje v titulku na titulní straně.

– Po celém světě ho bude držet téměř 1,5 miliardy *muslimů*. [...] O začátku ramadánu *rozhoduje první srpkuměsíce* na nočním nebi, který musí být vidět pouhým okem. (Muslimům dnes začíná ramadán. VLP. 2010, roč. 21, č. 185, s. 14) – V článku se nachází více pochybení: překlep ve slově *muslimové* (*miliardy muslimů*) a *srpek* (*první srpek měsíce*), zároveň chybí mezery mezi slovy.

– Karlovarské minerální vody kromě minerálky *Martini*, vyrábí například vody Aquilla či Magnesia. (Karlovarská Mattonka dostala pět milionů pokuty. VLP. 2010, roč. 21, č. 11, s. 13) – Alkoholický nápoj *Martini* není minerální voda. Oprava: *Mattoni*.

– Další *vozy se podívají* například na vlaky z Prahy do Turnova, budou zařazeny do souprav s motorovými vozy na jihu Moravy nebo ve východních Čechách. (Dráhy zmodernizují vagony za miliardu. VLP. 2010, roč. 21, č. 5, s. 13) – Věta je nelogická (*vozy se podívají na vlaky*). Jeden ze způsobů opravy: *Další vozy budou připojeny k vlakům z Prahy do Turnova*.

– Peníze ušetřené z *kampa* dáme k dispozici nejvíce postiženým obcím... (Povodně zasáhly také do předvolebního boje. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 115, s. 2) – Ve slově *kampaně* chybí poslední slabika.

– V Iráku zahynulo asi 4 400 amerických vojáků, z toho zhruba půl druhého milionu mužů a žen v uniformách USA, kteří se tam vystřídali od začátku invaze na jaře 2003. (Válka v Iráku skončila, ale bezpečí? To je daleko. MFD. 2010, roč. 20, č. 203, s. 9) – Jedná se o nelogické tvrzení, neboť z počtu 4 400 nelze vydělit půl druhého milionu.

– Vypracováváme přízně každý pátý návrh na *odlužení* v České republice... (Příliš zadlužených lidí jsou tisíce. MFD-K. 2010, roč. 20, č. 11, s. 3) – Oprava: *přibližně, oddlužení*.

– Svěřenci trenéra *Zděnky* Psotky... (Hanou pobláznil fotbal. MFD-O. 2010, roč. 20, č. 230, s. 1) – Trenérem je muž, Zdeněk, nikoliv Zdeňka.

5.5. Typografické chyby

Sazba novin je velmi specifická, prolínají se v ní prvky sazby hladké i akcidenční. Na novinových stránkách přibývá obrázků či barev, které zvýrazňují některá slova v podtitulcích ap. Tento jev je spjatý s persvazivní a získávací funkcí komunikátu. Zvětšování titulků (tzv. palcové titulky) odkazuje ke stylu bulvárních periodik. Typografickým zpracováním je vytvářena identita titulu. Kvalitní sazba usnadňuje čtenáři percepci textu, orientaci v něm. Kvůli zvláštnostem sazby je v novinách povoleno porušovat některá základní typografická pravidla. Typickým rysem novin je vícesloupcová sazba. Sloupce jsou úzké, šířka se pohybuje kolem 10 cicer (4,51 cm). Češtinu charakterizují víceslabičná slova, sazba českého textu je proto komplikovaná. Např. Jindřich Jedlička tvrdí, že pouze šířka sazby, která má nejméně 53 písmen v řádce, umožňuje kvalitní českou sazbu.⁵⁵ Pro srovnání: průměrný počet písmen v řádce u námi vybraných deníků je 30. Obecné pravidlo povoluje dělit slova na koncích řádků pouze třikrát pod sebou, v úzkých sloupcích je možné dělit až šestkrát. V novinách se pravidlo ještě více rozvolňuje. Stejně uvolnění pravidel zaznamenáváme u neslabičných (jednopísmenných) předložek

⁵⁵ JEDLIČKA, Jindřich. *Sazba a lámání knih, novin a časopisů*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1972, s. 15.

a spojek. V klasické hladké sazbě je sazeč nesmí na koncích řádků ponechat. V sazbě novin se podobných odlišností vyskytuje mnoho. Níže uvádíme příklady porušování základních typografických pravidel, které se nám jeví jako neestetické a rušivé. Opravování typografických chyb je především v kompetenci editora. Považujeme ovšem za velmi vhodné a praktické vyžadovat znalost základních pravidel typografie i u korektorů. Někteří korektoři pracující pro námi vybrané deníky by tato pravidla měli ovládat (podle slov šéfredaktorů), přesto jsme v analýze našli mnoho chyb tohoto charakteru.

5.5.1. Dělení slov

K dělení slov jsme se vyjádřili výše. Přestože jsou v novinové sazbě pravidla rozvolněná, rozdělení slov na koncích řádků sedmkrát či osmkrát po sobě není estetické. Vyvarovat se tomuto pochybení je poměrně snadné, neboť i v běžném textovém editoru uživatel může nastavit maximální počet dělených řádků za sebou. Dělení slov více než šestkrát pod sebou jsme nejčastěji registrovali u celorepublikových mutací (MF DNES a VLP) a u Olomouckého deníku, nejméně pak u Olomoucké mutace MF DNES a Karlovarského deníku.

– Vrah z Náměště dostal 14,5 roku. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 11, s. 1 – Ve druhém sloupci došlo k dělení slov devětkrát po sobě. Druhý odstavec navíc tvoří vdovu. Viz *Obrazová příloha* – obr. 1.

– Jamajka válčí s narkobaronem. MFD. 2010, roč. 20, č. 121, s. 8 – Slova na koncích řádků jsou v tomto článku rozdělena opakovaně pod sebou velmi často (6x, 6x, 8x a 7x). Dále je v článku východový řádek třetího odstavce od konce kratší než odstavcová zářezka. Viz *Obrazová příloha* – obr. 2.

- Výbušnina Slovákům nemusela uletět, kdyby neselhala věž. VLP. 2010, roč. 21, č. 9, s. 14 – V článku se vyskytuje sedmkrát a pětkrát dělení slov pod sebou, také odstavcová vdova, překlep (... řekl svým *nařízeným*... × nadřízeným) a nesprávně napsaný název slovenského deníku (Sme × SME). Viz *Obrazová příloha* – obr. 3.

5.5.2. Odstavcová vdova a sirotek

Dalším porušením typografických pravidel jsou tzv. parchanty. Parchant je neúplný východový řádek odstavce, který vznikne špatným zlomem a tvoří buď osamostatněný první řádek stránky (tzv. sirotek), nebo poslední řádek stránky (tzv. vdova). Vdovy jsou v sazbách většinou tolerovány, sirotek se považuje za hrubou chybu, a to i v novinách.

– Mnoho nemocnic, málo doktorů. MFD. 2010, roč. 20, č. 3, s. 3 – V článku jsme zaznamenali tři odstavcové vdovy a sedmkrát pod sebou rozdělení slov na koncích řádků. Viz *Obrazová příloha* – obr. 4.

– V Itálii se rasistické útoky stávají pomalu běžným jevem. VLP. 2010, roč. 21, č. 8, s. 16 – Editor v článku ponechal dvě odstavcové vdovy a jednoho sirotka. V textu se také vyskytl překlep (... ve Florencii *zloukli* Etiopana... × *ztloukli*). Viz *Obrazová příloha* – obr. 5.

5.5.3. Východový řádek

Pravidla říkají, že východový řádek má být delší než nastavená odstavcová zarážka. Porušení tohoto pravidla působí opticky rušivě, mezi posledním a prvním řádkem daných odstavců vzniká bezúčelné prázdné místo. Text nemusí být opatřen odstavcovými odrážky, zvýší se však jeho nepřehlednost. Pokud se sazeč (resp. editor) rozhodne použít odstavcovou zarážku, musí ji poté použít u každého odstavce. V novinách se setkáváme s neodsazenými prvními řádky odstavců, které následují po mezititulcích (i to je nutné v celém textu dodržovat).

– Jan Kraus za sebou zabouchl dveře. V ČT s talk show končí. MFD. 2010, roč. 20, č. 122, s. 1 – U dvou posledních odstavců je východový řádek kratší než odstavcová zarážka, u posledního odstavce je také sedm rozdělených řádků pod sebou. Viz *Obrazová příloha* – obr. 6.

– Prchala před záplavami. S osmi dětmi. VLP. 2010, roč. 21, č. 114, s. 14 – U druhého odstavce chybí odstavcová zarážka. První řádek sedmého odstavce tvoří vdovu. Viz *Obrazová příloha* – obr. 7.

– Senioři mají nárok na vyšší důchod. VLP. 2010, roč. 21, č. 9, s. 13 – Odstavec za prvním mezititulkem nemá zarážku, zatímco odstavec za druhým mezititulkem zarážku má. Sazbu je nutné sjednotit, uzuálně se v Deníku za mezititulky zarážka nepoužívá. Viz *Obrazová příloha* – obr. 8.

5.5.4. Řeky

Tzv. řeky jsou tvořeny několika mezislovními mezerami, které se v článku objevují v řádcích nad sebou. Vzniká prázdný (bílý) pruh. Řeky jsou často způsobeny zarovnáním textu do bloku a nedostatečným dělením slov na koncích řádků.

– Kanovníky představuje publikace. VLP-O. 2010, roč. 21, č. 21, s. 3 – Nepřiměřeným dělením slov v článku vznikají prázdná místa v rámci několika řádků. Viz *Obrazová příloha* – obr. 9.

5.5.5. Zarovnání do bloku vs. zarovnání na levý praporek

Zarovnání musí být v celém textu jednotné. Zpravidla se v novinách užívá zarovnání do bloku, zarovnání na praporek se vyskytuje v rozhovorech, komentářích, glosách ap.

– Pavel Vaníček: Mým cílem je postupné vytvoření komplexního 3D modelu města Karlovy Vary a dalších českých měst. VLP-K. 2010, roč. 19, č. 183, s. 3 – Rozhovor je zpočátku uzuálně zarovnán na levý praporek, od sedmé otázky se začínají objevovat odpovědi zarovnané do bloku. Toto zarovnání také způsobuje výrazné a neestetické řeky. Viz *Obrazová příloha* – obr. 10.

5.5.6. Zachování řádkového rejstříku

Řádkový rejstřík je splněn, pokud je účař ve všech sloupcích ve stejné výšce (řádky jsou v rovině). Výšku účař často narušují mezititulky, vložené zvýrazněné citace či obrázky. Porušení řádkového rejstříku je i v novinách považováno za hrubou chybu.

– Cena benzínu vzrostla, zvýší se i příští týden. VLP. 2010, roč. 21, č. 7, s. 11 – Účarí druhého a čtvrtého sloupce se neshoduje s účarím ostatních sloupců. Chybu způsobily mezititulky, u kterých je navíc různé odsazení. Viz *Obrazová příloha* – obr. 11.

– V Itálii je hitem nemafiánské jídlo. Poláci nakoupí u armády. VLP. 2010, roč. 21, č. 10, s. 14 – Ve třetím sloupci je po mezititulku porušen řádkový rejstřík. Následující odstavec není ukotvený a vzniká za ním prázdný řádek. Viz *Obrazová příloha* – obr. 12.

5.6. Shrnutí výsledků analýzy

V naší analýze jsme zaznamenali největší počet chyb typu překlepu. Toto pochybení je specifické, neboť u žádného příkladu si nemůžeme být stoprocentně jisti tím, že jde pouze o omyl. Vysokou frekvenci těchto chyb lze u denních periodik a priori předpokládat, protože časový tlak na žurnalistickou profesi nutí pracovat redaktory rychle. Množství chyb by měli v ideálním stavu redukovat korektoři, analýza však dokládá, že se i v jejich práci výrazně projevuje nedostatek času a nedbalost. Musíme ale podotknout, že hrubé chyby tvoří v analýze malý nevýrazný podíl. Pravopisné a gramatické chyby by se v novinách neměly vyskytovat. U některých výše uvedených příkladů pochybujeme o tom, že korektor určité články upravoval.

Průměrně jsme v jedné mutaci zaregistrovali 14,6 chyb. Pouze dvě vydání ze 113 byla zcela bezchybná. Nejvíce chyb se vyskytuje v celostátní mutaci Deníku (VLP). Nejméně chyb jsme našli v Karlovarském deníku (VLP) a v olomoucké mutaci MF DNES. Z tohoto zjištění jsme vyvodili závěr, že velikost redakce (počet zaměstnanců) neovlivňuje úroveň korektorské práce. Karlovarský deník má druhou nejmenší redakci z námi vybraných periodik. Disponuje pouze dvěma korektory, kteří ale vykazují kvalitní práci. Spolupráce olomoucké redakce MF DNES se samostatnou korektornou titulu prospívá. Externí korektoři z plzeňské redakce pracující pro celou *Západní divizi* MF DNES jsou pracovně

přetěžování a zákonitě svou práci nevykonávají bezchybně. Deník MF DNES, který je obecně považován za seriózní periodikum, si své *renomé* relativně nízkým počtem chyb nepoškodil. Oproti tomu Deník (VLP) má jak v jazykovém, tak v grafickém zpracování nepatříčně mnoho nedostatků.

6. Průzkum veřejného mínění

Uvědomujeme si, že náš pohled na danou problematiku je výrazně ovlivněn naším vysokoškolským studiem. Determinace odbornou přípravou mění naši percepci novin. Oproti běžnému uživateli, který se primárně zaměřuje na obsah, automaticky hodnotíme i formu a jazykové zpracování. Abychom zjistili, zdali také široká veřejnost zaznamenává chyby v novinách, provedli jsme průzkum založený na internetovém dotazníku (prostřednictvím služby www.vyplnto.cz). Dotazování proběhlo ve dnech 5.–20. března 2011 a zúčastnilo se jej 439 respondentů starších 15 let. Dotazník sestával z 16 otázek a byl zaměřen na vztah respondentů k různým médiatypům, především k novinám. Souhrnnými výsledky tohoto šetření chceme podložit některá naše výše zmíněná tvrzení.

Internet za primární zdroj informací považuje 89 % dotázaných, noviny 24 %. Tištěné deníky si kupuje 40 % respondentů, nejčastěji MF DNES (zároveň je tento deník považován za nejserióznější). Neochotu platit za internetový obsah projevilo 82 %. Gramatických chyb, překlepů či faktografických chyb v novinách si všímá 90 % čtenářů. Více než polovinu respondentů tyto chyby ruší a hodnotí je negativně. 87 % dotázaných nikdy redakci na pochybení neupozornilo. Přesné hodnoty statistických výpočtů dokládáme na grafech – viz *Obrazová příloha* – obr. 13–17.

7. Závěr

Cílem práce bylo zhodnocení činnosti korektorů ve vybraných českých denících a reflektování externích vlivů na mediální pracovníky. Zdůraznili jsme zesílení moci médií a informací po roce 1989, kdy došlo k transformaci sociálních systémů, a tedy i médií. Technologický vývoj je úzce propojen se sdělovacími prostředky a umožňuje jejich modernizaci. Může ale také zkomplikovat fungování některých tradičních médiatypů, především novin. Proto jsme v této práci poměrně detailně popsali konkurenci tištěných periodik z několika pohledů. Na základě odborných průzkumů jsme poukázali na rostoucí popularitu internetu, který poskytuje zpravodajství rychle, přehledně a levně. Novinám přebírá nejen čtenáře, ale i inzerenty. Internetové zpravodajské servery se stávají čím dál více primárním zdrojem informací, přestože na recipienty nepůsobí zcela důvěryhodně. Proto je pro tištěné deníky důležité disponovat internetovou verzí. Ta sice mediální organizaci nevytváří většinový podíl na zisku, ale získává čtenáře a udržuje mediální produkt (*značku*) v povědomí recipientů. Vývoj v rámci mediálního trhu prozatím spíše neprospívá kvalitě produktů. Zrychlená doba výrazně znesnadňuje práci žurnalistů a časový tlak na ně vyvíjený způsobuje mnohá pochybení, ze kterých vyzdvihujeme nedbalé jazykové ztvárnění zpráv.

Dále jsme nastínili vztah žurnalistiky a jazykové kultury. Sdělovacím prostředkům přisuzujeme inovativní funkci (hlavně v oblasti lexikologie), zároveň ale zmiňujeme i nepříznivý dopad nekvalitních mediálních produktů na jazykovou a řečovou kulturu recipientů. Mezi negativní jazykové jevy řadíme vedle porušování normy i purismus a hyperkorektnost. Tato pochybení by se měla u vzdělaných uživatelů jazyka objevovat minimálně. V souvislosti s tím uvádíme pojmy profesionalizace a deprofesionalizace žurnalistů, které dokazují, že proces transformace médií nebyl dosud završen.

Ačkoliv považujeme vysokoškolské vzdělání novinářů za patřičné, vedoucí redakcí na něm důsledně netrvalí. Postradatelnost odborné erudice redaktorů kvalitě titulů neprospívá. Dalším negativním prvkem je podle nás personální nedostatek v regionálních redakcích. Přetěžování pracovníků vede k zmíněné deprofesio-

nalizaci, nedbalosti a chybování. Spolupráce redakcí v rámci divizí je prospěšná, přesto preferujeme přímý osobní kontakt, který i přes technologické vymoženosti bude externistům vždy chybět. Z analýzy vyplynulo, že s kvalitou korektorské práce přímo nesouvisí velikost redakce. Nejvíce chyb jsme totiž zaznamenali u celostátní mutace Deníku (VLP), oproti tomu nejméně pochybení učinili v Karlovarském deníku, pro který pracují pouze dva interní korektoři (navíc bez vysokoškolského vzdělání). Z toho plyne, že ani různá opatření kontrolující jazykovou kompetenci pracovníků při výběrových řízeních nezaručí vysokou úroveň jazykového zpracování. Zdá se tedy, že nejvýznamnější roli hraje individuální charakter osobnosti.

Ať už korektoři pracují v redakci na hlavní pracovní poměr, nebo jako externisté, ať už jsou vzdělaní či pouze talentovaní, jsme na základě velkého množství zjištěných chyb přesvědčeni, že post korektora a editora je v redakci nutný. Vznik této práce podnítilo zjištění, že u některých vedoucích regionálních redakcí převládá opačný názor. Myslíme si, že jsme analýzou dostatečně podložili naše tvrzení. Potenciální pochybování o tom, že je naše reflexe chyb podstatná, vyvrací výsledky našeho průzkumu veřejného mínění. Z něho plyne, že chyby v novinách pohoršují nejen jazykovědce, ale i běžné čtenáře. Proto si myslíme, že je nutné na nedostačující úroveň korektorské práce neustále upozorňovat.

Anotace

Jméno a příjmení: Lenka Mráziková

Vysoká škola: Univerzita Palackého v Olomouci

Název katedry a fakulty: Katedra bohemistiky, Filozofická fakulta

Název práce česky: Úroveň korektorské práce ve vybraných českých denících a vlivy na ni

Název práce anglicky: The level of proof-reading work in selected Czech newspapers and factors that affect it

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Bláha, Ph.D.

Počet znaků: 113 424

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 30

Klíčová slova česky: český mediální trh, tištěné deníky, internet, jazyková kultura, hyperkorektnost, profesionalizace, charakteristika deníků, korektorská práce, analýza chyb, ortografie, gramatika, typografie

Klíčová slova anglicky: Czech media market, printed journals, internet, language culture, hypercorrection, professionalization, characteristics of newspaper, proof-reading, error analysis, Orthography, Grammar, Typography

Cílem práce bylo zhodnocení úrovně korektorské práce ve vybraných českých denících a reflexe vlivů na ni (konkurence nových médií, financování, deprofesionalizace). Analýza chyb byla provedena na 113 výtiscích denních periodik, následně byla provedena typologie chyb. Výskyt chyb byl doložen názorem jazykovědců (odborná literatura) i veřejnosti (dotazníkový průzkum).

8. Použité prameny

Literatura (monografie, sborníky ap.)

BARTOŠEK, Jaroslav. Jazyk žurnalistiky. In DANEŠ, F. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997.

BARTOŠEK, Jaroslav. Tlak profese – specifický faktor ovlivňující jazyk žurnalistiky. *Naše řeč*, 2002, sv. 2, roč. 85.

BARTOŠEK, Jaroslav. Žurnalistika a publicistika. In *Spisovná čeština a jazykový kultura – sborník z olomoucké konference 23.–27. 8. 1993 (1)*. 1. vyd. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995.

BLÁHA, Ondřej. *Funkční stratifikace češtiny*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009.

ČERMÁK, Miloš. Nová média. Úvod a stručná historie. In OSVALDOVÁ, B. – TEJKALOVÁ, A. (ed.). *Žurnalistika v informační společnosti: digitalizace a internetizace žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009.

ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996.

DANČO, Václav. *Kapesní průvodce [počítačovou] typografií*. 1. vyd. Praha: Labyrint, 1995.

FILIPEC, Josef. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 2. vyd. Praha: Academia, 1998.

HLAVSA, Zdeněk a kol. *Pravidla českého pravopisu*. 1. vyd. Praha: Academia, 1993.

HLAVSOVÁ, Jaroslava. *Opravník omylů v jazyce českém*. 1. vyd. Líbeznice: Víkend, 2000.

CHROMÝ, Jan. Tzv. hyperkorektnost a její vztah ke kodifikaci češtiny. *Naše řeč*, 2007, sv. 3, roč. 90.

JEDLIČKA, Jindřich. *Sazba a lámání knih, novin a časopisů*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1972.

JELÍNEK, Milan. Co je to jazyková chyba?. In KNESELOVÁ, H. – KLÍMOVÁ, K. (ed.). *Professor Hauser jubilující: sborník příspěvků ze semináře konaného 10. 4. 2001 při příležitosti 80. narozenin prof. PhDr. Přemysla Hausera, CSs*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2001.

JELÍNEK, Milan. Knížka s dobrými jazykovými radami žurnalistům. *Naše řeč*, 1968, sv. 3, roč. 51.

JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbora. *Masová média*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009.

KOČIČKA, Pavel – BLAŽEK, Filip. *Praktická typografie*. 2. vyd. Brno: Computer Press, 2004.

KRAUS, Jiří. *Rétorika a řečová kultura*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004.

KULDOVÁ, Olga. *Normalizovaná úprava písemností psaných strojem nebo zpracovaných textovým editorem*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1999.

OSVALDOVÁ, Barbora. *Vytrženo z kontextu*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2009.

POLÁCH, Vladimír, P. *Úvod do typografie a počítačové grafiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.

RUB-MOHL, Stephan – BAKIČOVÁ, Hana. *Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005.

SEDLÁKOVÁ, Renata a kol. Jaký má být a co má umět začínající novinář. In FORET, M. – LAPČÍK, M. – ORSÁG, P. (ed.). *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008.

SGALL, Petr – HRONEK, Jiří. *Čeština bez příkras*. 1. vyd. Jinočany: H&H, 1992.

SMEJKALOVÁ, Kateřina. Úskalí současné češtiny z hlediska klientů jazykové poradny. *Naše řeč*. 2005, sv. 3, roč. 88.

SVOZILOVÁ, Naďa. *Jak dnes píšeme/mluvíme a jak hřešíme proti dobré češtině*. 1. vyd. Jinočany: H&H, 2000.

ŠEVČÍK, Ondřej. Pravopis – Od národního obrození do současnosti. In PLESKALOVÁ, J. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. 1. vyd. Praha: Academia, 2007.

VOLEK, Jaromír. Regionální žurnalisté v posttransformační etapě. In WASCHKOVÁ CÍSAŘOVÁ, L. (ed.). *Regionální média v evropském kontextu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007.

WEINGART, Miloš. *Český jazyk v přítomnosti: úvahy a podněty z jazykové terapie a kultury*. 1. vyd. Praha: Československá grafická unie, 1934.

ŽANTOVSKÝ, Petr. *Média na pranýři*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 2004.

ŽEMLIČKA, Milan. K výchovnému působení sdělovacích prostředků. In *Spisovná čeština a jazykový kultura – sborník z olomoucké konference 23.–27. 8. 1993 (1)*. 1. vyd. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995.

Technické normy:

ČSN 01 69 10. Úprava písemností psaných strojem nebo zpracovaných textovými editory. Praha: Český normalizační institut. 1997-08-01

Internetové zdroje:

<http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk/> [cit. 2011-02-23]

http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100902s_om90505.pdf [cit. 2011-03-07]

<http://www.mediaresearch.cz/aktualita/tz-uzivatele-chteji-prehledne-aktualni-a-duveryhodne-zpravodajstvi-na-internetu> [cit. 2011-02-16]

<http://www.mediaresearch.cz/aktualita/tz-zpravodajstvi-v-mobilu-okamzita-dostupnost-ale-take-trochu-nepohodli> [cit. 2011-02-16]

<http://www.netmonitor.cz/unor-2010> [cit. 2011-02-23]

<http://www.nipos-mk.cz/wp-content/uploads/2009/03/kultura-cr-v-cislech-2010.pdf> [cit. 2011-02-20]

<http://prirucka.ujc.cas.cz/> [cit. 2011-04-15]

<http://www.profit.cz/clanek/internet-stahuje-naskok-televize.aspx> [cit. 2010-02-26]

http://www.reklamavnovinach.cz/objem_inzerce_-_plocha [cit. 2011-02-17]

http://www.rozhlas.cz/leonardo/veda/_zprava/424820 [cit. 2010-03-12]

http://www.rozhlas.cz/iradio/archiv?p_po=820 [cit. 2010-03-24]

http://www.spir.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=243&Itemid=1 [cit. 2011-03-25]

<http://www.spir.cz/internet-vstisk> [cit. 2011-03-28]

<http://www.spir.cz/tz-internetova-reklama-hlasi-64-mld-korun-za-lonsky-rok> [cit. 2011-03-28]

<http://www.unievydavatelu.cz/Upload/846.pdf> [cit. 2011-03-15]

<http://www.vyplnto.cz/databaze-dotazniku/vztah-k-mediim-hlavne-k-novi/>
[cit. 2011-04-20]

Denní tisk:

Deník – celorepubliková mutace. VLTAVA-LABE-PRESS, a. s. 2010, roč. 21, č. 1–11, 113–116, 183–187.

Karlovarský deník. VLTAVA-LABE-PRESS, a. s. 2010, roč. 19, č. 1–9, 113–117, 183–187, 198.

Olomoucký deník. VLTAVA-LABE-PRESS, a. s. 2010, roč. 21, č. 1–12, 113–117, 179.

MF DNES – celorepubliková mutace. MAFRA, a. s. 2010, roč. 20, č. 3–6, 120–124, 177, 178, 191, 199, 203, 209, 230, 232, 236.

MF DNES – karlovarská mutace. MAFRA, a. s. 2010, roč. 19, č. 8–13, 97, 113, 114, 177, 178, 184, 191, 198, 199, 203, 204.

MF DNES – olomoucká mutace. MAFRA, a. s. 2010, roč. 20, č. 3, 4, 8–11, 107, 113–117, 162, 177–181, 230, 232.

9. Obrazová příloha

Vrah z Náměště dostal 14,5 roku

Muž zastřelil svoji ženu, zabalil ji do pytle a šel s dětmi na pizzu. Tělo našli policisté druhý den hozené v septiku

MICHAELA MICHALCOVÁ

Olomouc, Náměšť na Hané – Bezcitnost, cynismus a chladnokrevnost – tři slova, která charakterizují brutální vraždu mladé matky dvou dětí z Náměště na Hané. Její manžel ji zastřelil loni v červnu v koupelně jejich rodinného domku. Tělo pak zabalil do igelitových pytlů na odpadky, svázal a hodil do jímky. Mezi tím šel s dětmi na pizzu. Olomoucký krajský soud poslal věra vraha na čtrnáct a půl roku za mráče.

Podle státní zástupkyně vy-

lo jednání vraha odporné. „Svoji zavražděnou ženu začal cynicky likvidovat. Jednání vůči příbuzným a obyvatelům obce bylo rovněž nechtivé. Dokázal s klidem zorganizovat pátrací akci. To nesvědčí ani o afektu, ani o lítosti. Mrtvé tělo ženy leží na zahradě na kolečkách, před domem vesele pobíhá dcera a on jí ještě fotí...“ zminila jen zlomek z neuvěřitelných událostí.

Dvoudennímu nervóznímu soudnímu procesu přihlížely desítky lidí z řad příbuzných i obyvatel Náměště. Když za-

zněl z úst soudce Eduarda Ondráška konečný verdikt, složil se vrah na ohrádku pro obžalované, o kterou se celou dobu opíral.

Když soud začal v úterý jeho případ projednávat, nechal se vrah vězeňskou službou odvést ze soudní síně s tím, že mu není dobře. „Uvědomte si, že vám už lépe nebude. Jste bývalý policista, navíc muž, ti bývají obecně silnější, musíte se té situaci nějak postavit,“ nabádal jej Ondrášek.

Včera byl obžalovaný v jednacím síni po celou dobu. Zbédovaný stav pětáctiletého

muže vyvolával v mnohých přihlízejících až lítost. Většina z nich však souhlasila s téměř patnáctiletým vězením.

„S rozsudkem jsem více než spokojená. Prála bych mu ještě vyšší trest a doufám, že pokud se proti verdiktu odvolá, vrchní soud mu trest zmenší,“ řekla po skončení procesu Eva Mucová z Náměště, která byla kamarádkou tragicky zesnulé ženy. „Myslím, že by mohl dostat mnohem víc za to, co udělal,“ nechala se slyšet také další žena z Náměště.

Stejně stanovisko zaujaly i Martina s Pavlou, které znaly zavražděnou ženu i jejího manžela od vidění. Na soud se vypravily jednak ze zvědavosti, jednak proto, aby tak vyjádřily podporu pozostalým. „Prály bychom mu mnohem vyšší trest. Jak ale vysvětlil soudce, nový trestní zákoník platí až od začátku letošního roku a tento silný případ se na něj ještě bohužel nevztahuje,“ podotkla.

Rozsudek krajského soudu zatím není pravomocný. Záčástné strany mají osm dní na případné odvolání. — 4

Obr. 1

Jamajka válčí s narkobaronem

Více než tisíc jamajských policistů a vojáků bojuje ve vlastních hlavních městech. V Kingstonu stojí barikády, zemřelo už 31 lidí. Důvod? Policie chce narkobaronu Christophera „Duduse“ Cokea.

KINGSTON, PRAHA Krok za krokem dobývají slumy jamajského hlavního města Kingstonu. Po zuby ozbrojení vojáci a policisté včera pokračovali v ofenzívě, která má jediný cíl – najít a zatknout čtyřicetiletého Christophera „Duduse“ Cokea.

Séfa gangu Shower Posse, který vyváží drogy do USA, Kanady i Británie. Který obchoduje se zbraněmi a bez rozpaků vraždí oponenty. Který se blýsknul jako talentovaný obchodník, neboť pro své drogy dobyl ideální odbytiště: New York. USA proto žádají o jeho vydání a chystají Christopherovi celou, kde by měl podle amerických žalobců zůstat do konce života.

Jenže Dudus jako správný kmoťr podporuje chudé nejen ve čtvrti Tivoli Gardnes, kde sídlí. A kde včera probíhaly tvrdé boje. Západní Kingston se postavil za svého bossa, hořely barikády.

Pouliční střety si již vyzádaly nejméně 31 obětí, z toho 28 civilistů.

„Ufímně se modlím za to, aby našli soucit ve svých srdcích a zastavili to násilí. Už toho bylo moc, bratře,“ věřila se moderátorovi Radia Jamaica žena, která uvázla na ob-

Boj v ulicích Vojáci a policisté se střetli se členy zločineckých band. Zemřelo desítky lidí. Tyto gangstery policisté zatklí. Násilí propuklo kvůli drogovému bossovi Dudusovi, o jehož vydání požádaly USA. Foto: Isifa

klíčením předměstí. A jejíž slova rušila střelba.

Co se na ostrově opravdu děje? Jamajka podobně jako jiné státy Karibiku vyvinula svérázný politický systém.

Na tomto karibském ostrově je nyní vládnoucí Jamajská labouristická strana pravicová. Opoziční Lidová národní strana prosazuje socialistické principy. Obě hlavní strany si zformovaly vlastní gangy. Nebo ty již existující adoptovaly. Bandy žijí se obvykle exportem drog a importem zbraní pro partaje odvádějí spínavou sčera. Zajišťují především voličské hlasy a finance.

FAKTA

Stydlivý don Dudus

Christopher „Dudus“ Coke (na snímku), čtyřicetiletý šéf mocného gangu Shower Posse, pokračuje v díle svého otce Lestera. Ten organizaci řídil do své smrti v roce 1992, kdy byl za nejasných okolností zastřelen ve vězeňské cele. Dudus obchoduje s drogami i zbraněmi nejen na Jamajce, ale i v USA, Kanadě i Británii. Duduse si žádá newyorský soud.

Vrchní gangsteri se stýkají s politiky, vzájemně se považují za vážené občany. Někdejší Dudusův právník je senátorem.

Ostrovní premiér Bruce Golding si proto najal lobbistickou firmu, která měla ve Washingtonu jediný úkol – přesvědčit americké úřady, aby nežádaly Dudusovo vydání. Washington odolal a stále označuje narkobaronu z Tivoli Gardnes za jednoho z nejnebezpečnějších zločinců vůbec.

Jamajští právníci se také marně snažili Ameriku přesvědčit, že odposlechy, na základě kterých žádají Duduse, byly získány nelegálně. Tudíž nelze narkobaronu vydat.

Vládnoucí labouristé se nejméně devět měsíců zdráhali Duduse vydat i proto, že jej místní lidé považují za „Bohem vyvoleného“. Nejde ale o jediné gangstery, které labouristé chrání: v západním a jižním Kingstonu se k nim zřejmě hlásí ještě několik fungujících gangů, mezi nimi třeba „Nedotknutelní“ či „Hoši ze sousedství“.

Někdy nožem, jindy kladivem

Levicové opoziční lidovce podporují tři desítky gangů, také chlapci z „Cely smrti“ nebo „Černé růže“. Jde nejčastěji o party z východu a centra Kingstonu.

Nutno dodat, že na Jamajce žijí i takoví gangsteri, kteří se od politiků čestně distancují.

I straníky příslušní bandité se však cítí být vázání cechovní solidaritou. List Jamaica Observer přinesl zprávu, podle které s opozičními lidovci spřízněné gangy pomohly Dudusovi, příteli vládních labouristů. Pravda, Duduse jejich podpora v boji stála, alespoň podle zmíněného listu, 100 tisíc dolarů denně.

„Pálší zločinci se ovšem do Kingstonu sjeli z venkova, aby Duduse ochránili. A učinili tak patrně na vlastní náklady, snad s nadějí na budoucí benefity.“

Všichni bandité pak dodržují profesní rituály. Protivníka je například vhodné popravit pěti kulkami: jedna směřuje do hlavy, zbylé patří hrudníku. Pokud jde o výběr zbraní, gangsteri jsou přitom velmi vynalézaví: pro různé příležitosti používají fezičky nůž, fezičkovou pilu či kladivo a hřebíky.

Pavel Novotný

Obr. 2

Výbušnina Slováckům nemusela uletět, kdyby neselhala věž

Poprad – „Ooou jeeeeej,“ ozvalo se udiveně z řídicí věže popradského letiště. Navigátor se právě dozvěděl, že se mu do vzduchu chystá letoun, na jehož palubě je trhavina.

Deník Sme včera přinesl přepis rozhovoru mezi policií, řídicí věží a pilotem letadla, na jehož palubě slovenská policie 2. ledna omylem zapomněla v zavazadle náhodného cestujícího výbušninu.

Slovenská blamáž má tak další pokračování.

Ukazuje se, že odletu s výbušninou do Irsku šlo zabránit, kdyby vedle policisty neselhala i věž. Pilotovi neoznámila, že má na palubě skutečnou trhavinu, naopak tvrdila, že jde jen o atrapu. Policista, který na výbušninu převíčení zapomněl, přitom věži oznámil, že v letounu je skutečná trhavina.

Balíček s asi 90 gramy silné výbuštiny RDX, který nechtěně odletěl před týdnem do Dublinu, vyvolal v Irsku poplach.

„Ale není to atrapa (trhavina)?“ zeptala se věž policisty, který událost po své chybě hlásil. „Není to atrapa, je skutečná,“ odpověděl policista. „Bez mechanismu nemůže bouchnout, potřebuje to rozbušku.“ dodal.

Krátce na to ale věž pilotovi

nahlásila něco jiného. Ze zatím neznámých důvodů kapitánovi vzkázal operátor jen to, že na palubě je „atrapa“. Pak mu dal na výběr, zda nechá zavazadlo vyložit, nebo to nahlásí po přistání místnímu letišti.

„Poletím s atrapou,“ řekl pilot. Pracovník věže přitom musel vědět, že letadlo s výbušninou na palubě nemůže podle bezpečnostních předpisů odletět, píše Sme.

Navigátor na konci rozhovoru ještě s pilotem žertoval a prohlásil, že pes, který výbušninu nenašel, by neměl týden dostat nažrat.

Nezodpovězená zůstává také otázka, proč pilot po přistání v Dublinu nikoho o zapomenuté trhavině neinformoval. Také policista se zodpovídá i z toho, že o incidentu neřekl svým nařízeným hned, ale až po několika dnech. (top)

Obr. 3

Mnoho nemocnic, málo doktorů

Praha - Když volá personalista z nemocnice na pracovní úřad s žádostí „prosim, seženíte nám doktora“, musí být opravdu v nouzi.

Na úřadech práce už se nedívá, za rok 2008 měli takových žádostí 368, o rok později dvakrát víc.

„Dá se tomu říct nejzoufalejší pokus, ale jak vidíte, čím dál víc nemocnic nemá jiné řešení,“ říká prezident České lékařské komory Milan Kubek.

Doktoři jako by z Česka mizeli. Více než dvě stě jich ročně odejde do zahraničí za lepšími podmínkami a k tomu klesá počet absolventů. „Oborníků je čím dál méně. Chybí nám kardiologové, gynekologové,“ přiznává Filip Horák z holdingu Agel, který provozuje deset nemocnic převážně na Moravě.

Nemocnice jsou v krizi, nemá kdo sloužit, doktoři si stěžují na znicující předsazy.

Kubek navrhuje slučování oddělení, nebo dokonce rušení některých nemocnic, přestože v minulosti byl spíše proti takovým snahám.

„Mnoho nemocnic funguje zby-

tečně jen z politických důvodů. Kdyby se některé podařilo sloučit, bylo by možné lépe využít prostředky a personál.“ přitakává náměstek ministryně zdravotnictví Marek Šnajdr.

Zatím neexistuje žádný projekt na přestavbu lůžkové sítě. Každá příchodí snaha narazila na politické zájmy, které brzdily například i slučování onkocenter a traumacenter. Ministerstvo vytvořilo seznam „vyvoštěných“ pracovišť, kam půjde více peněz a která zaručí mimořádné kvalitní péči. Okamžitě se ozývaly kritické hlasy, že pacienti jinde budou trpět.

Dejme lékařům víc peněz

Slučování oddělení v nemocnicích odmítá stínový ministr zdravotnictví za ČSSD a středočeský hejtmán David Rath. Nesouhlasí se Šnajdrem, že je v Česku zbytečné moc nemocnic. „Není jich moc. Řešením není zavírat oddělení, to je krok k uzavření nemocnic,“ uvedl Rath, který však uznává to, co ostatní: „Lékařů je opravdu zoufalý nedostatek.“

„v cizině dostanou mnohem víc

peněz. Například arabské státy nabízejí nejen vyšší plat, ale také bydlení zdarma a dvakrát ročně letenku.

Podle poslance ODS Borise Štátného potrvá pět až deset let, než se dostaneme na úroveň vyspělejších zemí, například Německa.

„Odhodím lékařů se dá zabránit, když se jejich ohodnocení dostane alespoň na úroveň států EU. Do systému zdravotní péče je nutné dát více peněz, což bude znamenat zvýšení pojistného. Jinak to nejde,“ podotýká Štátný.

Tady je doktorů dost

Pro pacienty může něco znamenat jeden důležitý papír. Jmenuje se Nemocnice 21. století a nemocným lidem přináší tento certifikát vzkaz: Tady v té nemocnici je dost zdravotníků na to, abyste dostali dobrou péči.

Certifikáty uděluje od loňského roku lékařská komora. Nemocnice, které o něj projeví zájem, musí splnit přísné podmínky týkající se mimo jiné počtu lékařů a sester.

„Podařilo se to zatím jediné ne-

mocnici: ve Frydku-Místku. „Dalších několik o akreditaci usiluje. Stejně nás ale překvapil nezájem. Usuzujeme z něj, že většina nemocnic je na tom po personální stránce tak špatně, že by auditem vůbec neprošla, proto se nehlásí,“ uzavírá prezident Kubek.

Toto však neplatí pro všechny nemocnice. Některé mohou mít dost lidí i bez certifikátu. „V tuhle chvíli nemáme žádné problémy sehnat lékaře,“ řekla včera mluvčí Fakultní nemocnice v pražském Motole Eva Jurinová.

Mimo Prahu se lékaři shánějí hůl. Jak je tedy možné, že frydecko-místecká nemocnice nemá potíže? „Bereme to jako prioritu. Pokud do budoucna nebudeme mít zdravotníky, nemáme šanci se na trhu udržet,“ říká ředitel Miroslav Prádk. Mít dost lékařů, sester a dalšího personálu však může znamenat jedno negativum: o něco nižší platy. „Jsou zařízení, která preferují stihlejší personální strukturu a vyšší finanční ohodnocení. Naše cesta je jiná,“ doplňuje ředitel. JANA SYSLOVÁ

Obr. 4

V Itálii se rasistické útoky stávají pomalu běžným jevem

Xenofobně se chovají fotbaloví chuligáni i politici. Situace se podle novinářů zhoršuje.

JAN HORKÝ, ČTK

Rím – Fotbalista označený za „svinského negra“, inzeráty na pronájem hlásající „žádná zvířata, žádní cizinci“, útoky na imigranty ze silvestrovské noci.

Xenofobní chování se v Itálii stává všedním jevem a někteří dokonce hovoří o tom, že rasismus podporují i mnozí politici.

„Situace se zhoršuje. Denně je zbit nějaký černoch. Takhle to nemůže dál pokračovat,“ říká novinář Gian Antonio Stella, expert na **pravicová hnutí**. **Z posledních příkladů rasis-**

mu lze uvést silvestrovskou noc: ve Florencii zloukl Etiopana, protože jeho přítelkyně protestovala proti odpalování raket, a dalšího Egyptana zmlátili za pokřiku „svinský teplouš“, uvedla organizace Arcigay.

Projevy rasismu a xenofobie se neprojevují ale jen při pouličním násilí.

Když fotbalista černé pleti z Interu Milán nastupoval na hřiště, „vítali“ ho fanoušci Juventusu opicím křikem a nadávali mu „svinský negre.“

Před Silvestrem to zase byly „bílé Vánoce“, které uspořádal starosta za protimigrantskou

Ligu severu, která je členem vládní koalice. Cílem této akce bylo spočítat cizince v Coccagliu (3000 obyvatel) a oznámit cizince na prefekturu.

Činitelé populistické Ligy severu rovněž navrhli, aby byly některé vagony ve vlacích a sociální příplatky vyhrazeny pouze Italům.

„Liga je odhodlána využívat pocitu strachu vůči imigrantům,“ komentoval to Sergio Romano, známý italský novinář. „Protože premiér Berlusconi potřebuje podporu Ligy, může si tato strana říkat, co chce.“ **„dodal**

„Liga není navíc jediná, kdo

v Itálii hlásá podobné názory.

Bernardino De Rubeis, starosta Lampedusy, ostrůvku ležícího mezi břehy Afriky a Sicílie, na němž se pravidelně vyloďují nelegální imigranti, je nyní souzen pro výroky, které loni v září zveřejnil deník La Repubblica: „Nechci být rasista, ale kůže černochů smrdí, i když je umytá.“

Papež Benedikt XVI. včera zdůraznil, že imigrant je lidská bytost hodná úcty. Reagoval tak na násilnosti z jihu země, kdy místní postřelili dva africké imigranty, což mělo za následek hromadné násilnosti v ulicích.

Obr. 5

Jan Kraus za sebou zabouchl dveře. V ČT s talk show končí

PRAHA (gag) Jan Kraus, moderátor jednoho z nejsledovanějších televizních pořadů Uvolněte se, prosím, odchází z České televize. A hodně hlasitě za sebou zabouchl dveře.

Českou televizi srovnává s jednotným zemědělským družstvem, které vnímá Krause i jeho talk show jako svého nepřítele. A jemuž navíc snížilo honorář a nekompetentně cenzurovalo pořad.

S Krausem logicky odchází i jeho pořad Uvolněte se (končí v červnu) a zatím není pravděpodobné, že se objeví na obrazovce některé ze soukromých televizí.

„Neplánuji to,“ říká herec a moderátor. Naplno se teď prý hodlá věnovat nové show na Primě Česko Slovensko má talent. Ta je obdobou pěvecké soutěže SuperStar, zaměřuje se však na vyhledávání nejen pěveckých talentů.

Časovou díru po pátečním exkluzivním čase, kdy bylo Uvolněte se, prosím vysíláno, zaplní zřejmě jiná talk show – Vsechnopárty. Tu

moderuje populární moderátor Karel Šíp.

„Je to jedna ze zvažovaných variant,“ naznačuje mluvčí ČT Ladislav Štícha.

Není nicméně Krausův odchod pro ČT přece jen citelnou ranou?

„Byli jsme i před

Krausem a budeme i po něm,“ vzkázal po mluvčím generální ředitel televize Jiří Janeček. ČT se přesto do budoucna spolupráce s Krausem nezřídí. „Oceňujeme jeho humor i bystrost – v tom je nedostižný,“ uznává Štícha.

Pravdou je však i to, že Krausově talk show citelně ubývalo diváků.

„Při startu na Primě pod názvem Další, prosím! stál proti politikům suše odměřený, politový a dokonale připravený moderátor. Jenže zásoba vhodných hostů došla, zato přibýlo „ozdob“ hudebních předělů a varietních sestetů, takže se satira změnila v besídku. A bez té se svět nezboží,“ říká přední recenzentka Mirka Spáčilová.

Stanice, pro kterou jsem pracoval, byla mým nepřítelem... Můj pořad by zašel.

Jan Kraus
Rozhovor na str. A4

» Více na str. A4

Obr. 6

Prchala před záplavami. S osmi dětmi

LENKA ORÁLKOVÁ

Valašské Meziříčí – Opustit své domovy kvůli záplavám museli včera někteří lidé bydlicí poblíž Bečvy. Povodně postihly i Katarínu Pechovou, která se se svými osmi dětmi musela během noci stěhovat dokonce několikrát. Nakonec rodina našla azyl ve Středisku volného času Domeček ve Valašském Meziříčí, kam byli evakuováni lidé z Juřinky.

→ „Všude bylo plno vody. Všechno zatopené. Přijeli pro nás policisté a odvezli nás do ubytovny. Odtud jsme pak šli k naší švagrově do Juřinky,“ přibližuje situaci dvačtyř-

cetiletá matka z moravského města.

Velká voda však Pechovy pronásledovala i tam. V ranních hodinách pro ně proto přijel autobus a rodina musela být okamžitě opustit. „Vzali jsme si s sebou jen to nejnütnější. Doklady, pytel s oblečením. Všechno ostatní zůstalo doma. Lednice, televize...“ vyjmenovává smutně žena.

Situace ráno už je pro všechny „uprchlíky“ o něco přehlednější. Pracovníci domečku postupně přinášejí pro pětadvacet evakuovaných, mezi nimiž je většina dětí, deky. Zachránění si pokrývky postupně přebírají a nesou do

tríd, které jim mají v budoucích dnech nahrazovat domov.

Hrůzostrašné vlny

„Nejmenšímu dítěti jsou tři měsíce. Nechala jsem ho bydlet u příbuzných. Nejhorší je to právě pro ty malé. Brečely, bály se. Snažím se na to raději nemyslet,“ odvrací se žena, která má stále ještě v živé paměti minulé povodně, při kterých přišla o majetek.

Děti si postupně prohlízejí nové domov. Posedávají na matracích a v jejich tvářích jsou patrné obavy.

→ „V noci jsem se bál. Ty vlny

byly hrůzostrašné,“ prozrazuje například jedenáctiletý Dušan Pecha.

Vedení meziříčského Střediska volného času zažívá podobnou situaci poprvé. „Děti tu máme patnáct. Autobus dorazil před devátou hodinou. Jsme totiž jedno z evakuačních stanovišť, která fungují v krizových situacích,“ upřesňuje ředitelka Domečku Hana Holčáková.

Pracovníci střediska jim také ukázali, kde si mohou v okolí koupit jídlo. „Můžou si i uvařit něco v kuchyňce a mají tu samozřejmě hygienické zázemí. Jak dlouho tu zůstanou, prozatím nevíme,“ uzavírá.

Obr. 7

Senioři mají nárok na vyšší důchod

Týká se to lidí narozených po válce, kteří navštěvovali na přelomu 50. a 60. let devátou třídu základní školy

PAVEL CECHL

Praha – Důchodci narození po válce si mohou zvýšit důchod měsíčně o stovky korun. Jednorázově dostanou navíc další tisíce. Chce to pouze jediné. Museli chodit do deváté třídy základní školy.

Jako například přítelkyně paní Aleny z Českých Budějovic. „Narodila se v roce 1945 a když absolvovala základní školu, změnila se délka povinné školní docházky. Děti se tehdy mohly rozhodnout, zda ukončí školu v osmé třídě, nebo zda budou pokračovat v nepovinné devítce,“ říká paní Alena.

Dětem navštěvujícím devátou třídu se pak další pobyt na základní škole nezapočetval do důchodu, a měli tak „odpracováno“ o rok méně než jejich vrstevníci s osmi lety základní školy. Tudíž měli i důchod vypočtený na nižší část-

ku. „Známa si ovšem nechala na sociálce rok v deváté třídě uznat. Jednorázově potom dostala osm tisíc a důchod se jí měsíčně zvýšil o 200 korun,“ vypráví paní Alena.

Absolvování devítky se neeviduje

Informace paní Aleny se po dotazu Deníku na České správě sociálního zabezpečení (ČSSZ) a ministerstvu práce a sociálních věcí (MPSV) ukázala jako pravdivá. Týká se žáků, kteří absolvovali devátou třídu základní školy v letech 1960 a 1961. „V souvislosti se zaváděním nové školské soustavy byla ve zmíněných letech zavedena pro absolventy osmých tříd devátá třída základního školního vzdělání, k jejímuž absolvování se mohli žáci svobodně rozhodnout,“ říká Kamil Vařeka z ČSSZ. Poté byla ze zá-

„Návštěva deváté třídy tak již byla studiem po ukončení povinné školní docházky odpovídající studiu na střední škole.“

Kamil Vařeka, ČSSZ

kona zavedena povinná devítiletá školní docházka.

Vzhledem k tomu, že na rozdíl od učilišť a středních škol se obvykle základní škola do přípravy na povolání nezapočítává, byli tak lidé s vypočtenou devátou třídou znevýhodněni. Proto MPSV vydalo stanovisko, podle kterého skončili základní školu absolventy osmých tříd. „Návštěva deváté třídy tak již byla studiem po ukončení povinné školní docházky, které svým rozsahem a obsahem

odpovídalo studiu na střední škole,“ říká Vařeka. Mají tedy nárok na peníze i za devátou třídu základní školy. Výjimku představuje studium na takzvaných speciálních školách, například pro děti s vadami sluchu, kde začal povinná devítiletá školní docházka již o něco dříve.

Stovkám či tisícům seniorů v Česku však možná utíkají peníze. V době, kdy chodili penzisti, kterých se to týká, do školy, se totiž návštěva deváté třídy pro důchodové účely neevidovala. Proto mohla mnohým z nich při vyměření důchodu tato informace uniknout. To se týká i invalidních důchodců narozených v roce 1945 a 1946, kterým vznikl nárok na invalidní důchod ještě před vykladem MPSV, a pobírají tak peníze bez připočtení deváté třídy. „Tato doba byla podle tehdejších právních předpisů pro

vyšší tohoto důchodu irelevantní,“ říká Štěpánka Filipová z MPSV.

Důchod se zvýší o 1,5 procenta

Pokud patříte mezi ně, měli byste si tedy o dorovnání důchodu požádat. Žádosti se uplatňují u příslušné správy sociálního zabezpečení, která je plátcem důchodu. Dokládá se vysvědčením z deváté třídy. „Žádost musí navíc obsahovat základní identifikační číslo, kterým je rodné číslo,“ říká Filipová.

Na základě žádosti poživatelé důchodu se pak provede přepočítání tak, že se devátá třída započte jako doba pojištění a důchod zvýší zpravidla o 1,5 procenta výpočtového základu, z něhož byl vyměřen. Zvýšení se navíc doplatí až za tři roky nazpátek.

Obr. 8

Kanovníky představuje publikace

Šternberk – O klášteře řeholních lateránských kanovníků ve Šternberku vyšla v poslední době kniha, která má sto sedmdesát šest stran a obsahuje šest kapitol.

„Historik z Univerzity Palackého Filip Hradil začíná kapitolou o historii této kanonie v průběhu čtyř století. Čtenář se v ní seznamuje s pohnutým osudem šternberského kláštera. Uměnovědec Jiří Krupa zase popisuje barokní architekturu šternberského kláštera. V další stati se autor Martin Pavlíček věnuje sochařské výzdobě.“ uvedl Marián Marghold, manažer projektu obnovy interiérové výzdoby chrámu.

Přehled o působení barokních malířů v areálu šternberské kanonie od Milana Tognera je další kapitolou knihy. „Dvěma nejvýznamnějším malířům Janu Kryštofu Handkemu a Františku Antonínu Šebestovi-Sebastinimu se věnuje další kapitola od Michaely Šeferisové Loudové a Filip Hradil dále popisuje faru a rezidence šternberské kanonie v 18. století.“ pokračuje Marghold.

Závěrečná část od Filipa Hradila a Mariána Margholda se věnuje odkazu šternberských augustiniánů.

Kniha byla vydána v rámci projektu Obnova interiéru chrámu Zvěstování Panny Marie ve Šternberku, vyšla nákladem sedm set výtisků v české verzi a tři sta výtisků v anglické verzi. (paš)

Obr. 9

fotograf, později jako projektant a manažer staveb. Tvorba 3D modelů spojuje všechny tyto moje zkušenosti a zároveň koníčky. Velice rád cestuji a aplikace Google Earth je pro plánování trasy například dovolené naprosto ideální, protože v ní najdu množství informací, fotografie, odkazů na zajímavá místa v okolí a 3D modely budov, díky nimž si snadno dokreslím celkový dojem o daném místě.

Kdy jste se začal věnovat tvorbě 3D modelů?

Před 7 lety jsem absolvoval kurz projektování v AutoCADu, v té době jsem pracoval jako projektant golfových hřišť a již tehdy mi „třetí rozměr“ v projektování doslova učaroval. Tvorbu 3D modelů se komerčně věnuji poslední dva roky. Mým cílem je postupně vytvoření komplexního 3D modelu města Karlovy Vary a dalších českých měst s odkazy na historické památky, turistické zajímavosti, informace o firmách a nabídce ubytovacích služeb. Mrzí mne však nezájem ze strany místních úřadů, přestože na podobné projekty mají možnost čerpání finančních prostředků z fondů EU. Několik let jsem působil v zahraničí a bohužel vím, že povědomí o České republice ve světě není nijak valné.

Proč v naší zemi není ze strany úřadů, ale i přímo hotelových komplexů zájem o propagaci formou 3D modelů?

Občas mi přijde, že jsem u nás předběhl dobu. Většina místních správců památek, provozovatelů hotelů a firem spoléhá na to, že zalistování v českých vyhledávacích jim zajistí dostatečný přísun zakázek, ale často si neuvědomují, že zahraniční klientela se o nich již málokdy dozví. Aplikaci Google Earth přitom používá ve světě přes 400.000.000 uživatelů a má zákazníci tak mají možnost oslovit celosvětovou klientelu. Přesto se dnes v Karlových Varech najdou hoteliéři, kteří si raději nechají vytisknout černobílé letáky a posílají s nimi recepční na kolonádu doslova lovit hosty. U obecních úřadů a magistrátů je to

model jim může nabídnout úplně každý, nebo jak to vlastně celé funguje?

Aplikaci Google Earth používám již řadu let a musím uznat, že za tu dobu prošla značnými změnami. Pamatuji si města, jako je New York, v době, kdy se teprve vytvářely první 3D modely budov a mapové podklady naší republiky byly téměř nepoužitelné. Dnes je do detailů zpracována většina evropských, ale i světových velkoměst. Aplikace Google Earth není jedinou na trhu, ale díky neustálému vývoji a bezplatným aktualizacím map je v současnosti absolutní špičkou, která nemá konkurenci. Modely budov skutečně může vytvářet úplně každý a podílet se tak na vzniku komplexního trojrozměrného modelu naší země. Každý hotový model odeslaný společnosti Google prodeje jakousi kontrolou, zda je reálný a správně geograficky umístěný, a poté může být navráceno vložen do vrstvy 3D budov. Ty se pak automaticky zobrazí v aplikaci Google Earth, ale nově i přímo v mapách Google.

Když člověk udělá model a Google ho přijme a umístí do své aplikace, dostane za to autor nějaký finanční ohodnocení?

Společnost Google vytvořila bezplatný software, pomocí kterého se 3D modely vytváří. Podobný program by jinak stál řádově desítky tisíc korun. Za přijaté modely do aplikace Google Earth nám proto již Google nic neplatí. Pouze čas od času osloví vybrané modeláře, zda by nepracovali některé modely vztahující se k určité mezinárodní události, například stadióny pro olympiádu nebo MS ve fotbale v Africe. Abych mohl být za svoji práci nějakým způsobem odměněn, nabízím potenciálním zákazníkům o 3D modely vložení doprovodných informací o daném objektu. Ke každému modelu je možné přidat libovolný text obsahující např. informace o historii budovy, otevírací dobu, nabízené služby, ceny apod., a to ve více než 25 světových jazycích. dá

le logo vlastníka objektu a odkaz na jeho webovou stránku. Rovněž jim mohu zařadit zviditelnění v našich i zahraničních internetových vyhledávacích, pořízení profesionálních panoramatických fotografií ve vysokém rozlišení, virtuální průlety, natočení krátkého videa ve formátu Full HD nebo zřízení vlastních stránek na sociální síti Facebook.

Kolik modelů budov jste již do aplikace Google Earth vytvořil?

K dnešnímu dni mám v Google Earth schváleno zhruba 60 modelů. Některé z nich však jsou celé městské části, tudíž tipuji něco přes 300 modelů budov. Moje reference a kompletní nabídka služeb a kontakty můžete nalézt na mém osobním webu www.pavelvanicek.cz.

Google Earth je určitě zajímavá aplikace. Myslíte, že v ní bude jednou detailně zakreslena celá naše republika? Dá se vůbec toho dosáhnout?

Pokud se jedná o mapové podklady, tak si myslím, že Česká republika je nasnímkována velice podrobně, problém někdy bývá pouze aktuálnost map. Jestli máte na mysli, zda budou ve 3D všechna města? Celý projekt 3D budov je v naší republice teprve v začátcích, přestože ve světě je již několik let velice žádaný a vyhledávaný, protože jde o vynikající formu reklamy a propagace našeho kulturního dědictví. Věřím, že doba na podobné technologie u nás teprve nastane, ale proč ji nejit trochu naproti...?

Setkal jste se někdy s nějakým objektem, který byste nedokázal předělat do 3D modelu?

Poznatím mě, ale těším se na model pravoslavného katedrály sv. Petra a Pavla v Karlových Varech. Podobné složité stavby jsou pro mne vždy výzvou. Dosud nejsložitějším modelem byla historická část města Jičín, kterou jsme zpracovávali koncem loňského roku.

Viděl jsem model například hotelu

Už jste zmínil, že jste na modelu pracoval převážně v noci. Ono tak nějak u všech vývojářů platí, že pracují převážně přes noc. Je tomu tak i u vás? Co je na práci v noci lepšího, větší soustředěnost?

Ano, něco na tom bude. Když mám zakázku, přes den se vyřadím do terénu pořídit potřebné záběry pro tzv. fototexturu a tu samou noc, dokud mám představu o budově ještě v hlavě, většinou vytvořím hrubý model, který pak už pouze vylepšuji. Pravdou je, že pracuji především v noci.

Na jakém modelu v současné době pracujete?

V současnosti jednáám přímo se společností Google v Curychu, která se nabídl, že bude spolupracovat vytvoření 101 modelů hradů a zámků na území celé České republiky. Jedná se o dlouhodobý a velice zajímavý projekt, o který u nás bohužel nebyl zájem jak ze strany Národního památkového ústavu, tak ze strany Ministerstva kultury ani vlastníků objektů. Dále pak zpracovávám několik zakázek pro zahraniční hotely a letoviska na Moravě, s níž je v Chorvatsku a s fotografováním Vozovkou Prudíkovou připravujeme sérii modelů a panoramatických fotografií na Ibiza.

Je něco, co byste se chtěl v budoucnu ještě ve vašem řemeslu naučit?

Internetové technologie se ubírají vpřed milovými kroky a je stále se co učit. Nyní si osvojuji praktiky tvorby 360° sférických panoramatických fotografií, o něž je u nás i v zahraničí velký zájem. Na konferenci Mapper and Modeler Summit 2010, která se konala letos v sídle společnosti Google ve švýcarském Curychu, kam jsem byl osobně pozván, jsme společně s modeláři z celého světa a vývojáři aplikace Google Earth vymýšleli, kterým směrem by se vývoj aplikace v budoucnu mohli ubírat. Detaily prozatím nebudu prozrazovat, ale mohu vám slíbit, že se uživatelé Google Earth mohou těšit na velké množství novinek, jež virtuální globus ještě více přiblíží realitě.

Jakub Kopejva

Obr. 10

Cena benzínu vzrostla, zvýší se i příští týden

Zvýšení daně z přidané hodnoty vedlo majitele benzinových pump ke zdražení. V některých městech se zvedla i cena veřejné dopravy

Téma Deníku

PAVEL CECIL
ZPRAVODAJOVÉ DENÍKU

Praha – Cenový sok. Tak by se daly popsat pocity mnoha českých motoristů, kteří zamířili krátce po silvestrovských oslavách k benzinovým pumpám.

„Sehnat Natural pod 30 korun začíná být problém,“ stěžuje si Kamil z východních Čech. Například v Hradci Králové podle něj přesáhla cena na některých pumpách 32 korun, stejná situace je v Pardubicích. V menších městech v jeho okolí je podle Kamila přece jenom situace o něco lepší.

Podobná situace jako na Pardubicích a Králověhradecku je i na dalších místech republiky. Zdražovalo se všude.

de. Například na Vysočině stoupla cena benzínu v průměru o 7,7 procenta, nafty dokonce o 8,4 procenta. Na Ostrovsku se potom oproti poslednímu týdnu roku 2009 u Naturalu 95 zvýšily ceny průměrně o dvě koruny. Za naftu si majitelé vozů s diesellovými motory připlatí o 1,80 koruny.

Vyšší výdaje přitom nejsou po Novém roce pouze údělem fidičů. Hluběji do kapsy si musejí – mimo jiné i kvůli vyšším cenám benzínu – sáhnout také lidé, kteří raději cestují veřejnou dopravou. Vyšší ceny některých tarifů MHD totiž od Nového roku zavedy například dopravní podniky v Chomutově, Karlových Varech nebo Ostravě.

Mohou za to daně

Jedním způsobem, jak mohou fidiči prudký nárůst cen korigovat, je hledání levných pump. A jak ukazují výsledky průzkumu, který ve všech

„Minimálně v příštím týdnu se podle růstu cen ropy dá očekávat zdražení pohonných hmot o několik desítek haléřů na litr.“

Petr Čermák, analytik Colossea

krajích podnikl Deník, mohou být úspory podstatné. Například v Praze mohou dosáhnout i necelých sedmi korun za litr. Podobně v Kladně se dá na Naturalu 95 ušetřit až 3,50, na naftě potom přes dvě koruny.

Důvody pro růst cen pohonných hmot jsou dva. Zejména jsou to úsporné balíčky ministra financí Eduarda Janoty.

Ten totiž v rámci snížení deficitu – ~~státního~~ rozpočtu zvýšil daň z přidané hodnoty (DPH) o jedno procento. O ko-

runu na litr se také zvedla spotřební daň, a to jak u benzínu, tak u nafty.

„Dalším důvodem byl nárůst velkoobchodních cen ropy na světových trzích, ke kterému došlo na konci minulého roku,“ říká analytik Petr Čermák ze společnosti Colossea.

V příštím týdnu další zdražování

Růst cen ropy z konce minulého roku přitom podle něj bude ovlivňovat tloušťku penězů českých fidičů i v dalším období. Alespoň z krátkodobého hlediska. „Minimálně v příštím týdnu se podle něj dá očekávat zdražení pohonných hmot o několik desítek haléřů na litr,“ říká Čermák. Pak by se měla situace na pumpách aspoň na čas uklidnit.

Pokud jde o delší časové období, je těžké podle Čermáka dělat nějaké předpo-

vědi. Ale vzhledem k tomu, že letos očekává růst cen ropy ze současných zhruba 80 dolarů za barel až na 95, dá se soudit, že cena benzínu i nafty poroste.

Podobný názor zastává i hlavní analytik makléřské firmy Atlantik FT Jiří Langmajer.

„Hodně bude také záležet na kolísání kurzu koruny vůči dolaru, což je druhý faktor, který ceny benzínu ovlivňuje,“ říká Langmajer. A tady bude záležet především na stavu české a americké ekonomiky.

Trochu jiný názor má však Marek Hatlapatka ze společnosti Cyrrus. „Poslední týdny panuje na trhu velký optimismus, všichni baží po ropě. To souvisí s výraznou výrobou v Asii, hlavně v Číně,“ říká.

Přesto očekává v následujícím půlroce maximálně deseti- a dvacíprocentní nárůst cen ropy. Také kurz koruny vůči dolaru by se podle něj měl ustálit.

„Takže ceny pohonných hmot v následujících šesti měsících měly spíše stagnovat,“ říká Hatlapatka. Připouští pouze jednu výjimku. S cenami benzínu a nafty by podle něj mohli zahýbat nepředpokládaný vývoj počasí. Například neúměrně dlouhá zima, nebo naopak brzký příchod jara. „To se však těžko předpovídá,“ komentuje to Hatlapatka.

Jednu jistotu však řidiči mají. Jako každý rok se dají čekat mírné nárůsty s počátkem léta, kdy ceny pravidelně stoupají. A nebude tomu jinak ani letos.

Ale rozhodně se nemusí bát toho, že by se opakovala situace z června až srpna roku 2008, říká Hatlapatka. Tehdy totiž vrcholil komoditní boom, kdy se všichni snažili nakupovat ropu. Nárůst jejich cen až na tehdejších 150 dolarů za barel je však za současně ekonomické situace neredný.

Obr. 11

V Itálii je hitem nemafiánské jídlo. Poláci nakoupí u armády

Drobní zemědělci pěstují na Sicílii plodiny na půdě zabavené mafiánským bossům

JAN HORKÝ

Řím, Varšava – Potraviný, které nevyrobí žádný mafián. To je značka, která v Itálii táhne stále víc.

Z prodeje jídla značky Libera Terra (Svobodná země) neplyne italským mafiánům skutečně žádný zisk. A to je v zemi, kde aktivity místní mafie prorostly i do potravinářského průmyslu, výborná deviza.

Kvůli čemu si tedy Italové produkty Svobodné země oblíbili?

Společenství drobných zemědělců je totiž pěstuje na půdě, na které původně hospoda-

řili mafiánští bossové. Soud ale tyto pozemky mafii zabavil a půda nyní slouží k vydělávání legálních peněz a pomáhá v boji s nezaměstnaností.

„V současnosti obdělává území o přibližné rozloze sedmi kilometrů čtverečních, většinou na Sicílii a v okolí, kde jdou kriminální organizace nejrozšířenější, nemafiánské společenství,“ říká Davide Pati, hlavní představitel Svobodné země.

Za svůj vznik vděčí značka katolickému knězi Luigi Ciottimu, zapřísáhlému odpůrci organizovaného zločinu. Ciotti se zasloužil o to, aby italský

parlament přijal v devadesátých letech zákon, který nařizuje, že se zabavená mafiánská půda musí využívat k sociálně prospěšným účelům.

Projekt Svobodná země funguje už osm let. Jen loni vydělali zemědělci na prodeji zeleniny, vína nebo obilí v přepočtu téměř sto milionů korun.

Armádní výprodej

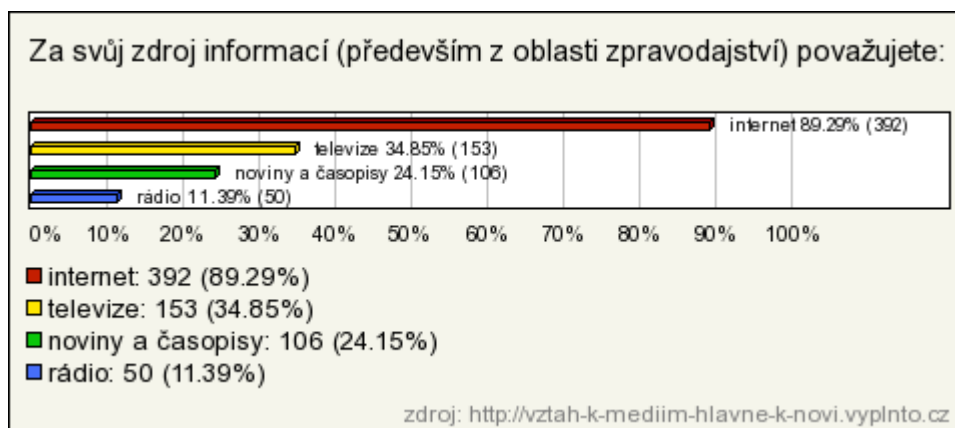
To v Polsku se chystá jiná nákupní horečka. Své sklady brzy otevře armáda a Poláci se těší na levný výprodej armádních zásob.

Výhodně budou moci lidé pořídit cukr, čaj, těstoviny, rýži, masové konzervy či konzervovanou tlačenku a slaninu.

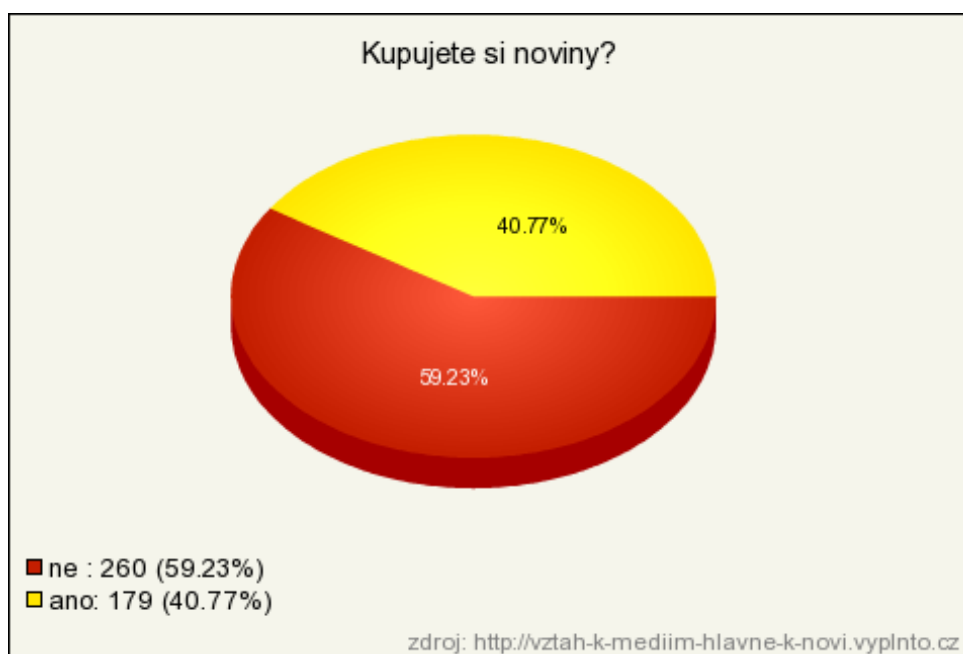
Příslušníci armády ujišťují, že veškeré zboží je zdravotně nezávadné a plnohodnotné.

Polská armáda prodávala přebytečné zboží už v minulosti. Lidé mohli levně koupit vojenské ponožky, batohy či bundy. Takový výprodej skladů, který naplánovali vojáci letos, Polsko ale ještě nezažilo. Celkem hodlá armáda prodat zboží o celkové hmotnosti 1800 tun. Ceny budou příznivé, armáda se chce všeho zbavit.

Obr. 12

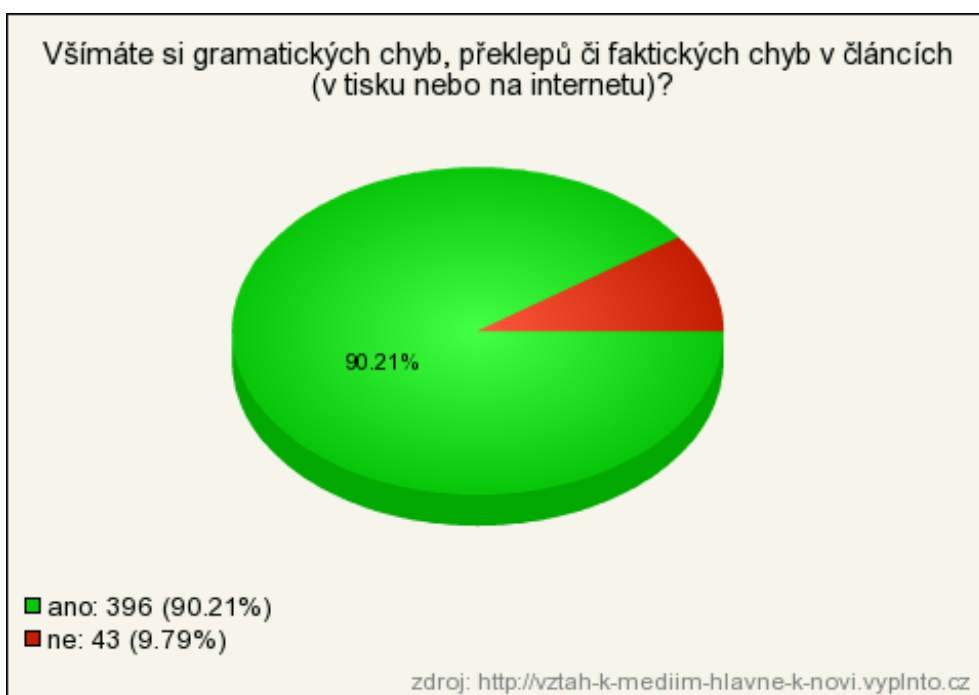
Obr. 13

Obr. 14

Obr. 15

Obr. 16

Obr. 17